

Μνήμων

Τόμ. 3 (1973)

Τ Ο Μ Ο Σ Τ Ρ Ι Τ Ο Σ

MNIMON

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ ΦΙΛΟΠΟΥΔΟΥ : Αἱ δυτικαὶ πηγαι· διὰ τὴν ἔναντι τῶν Νορμανδῶν πολιτικῆν τοῦ Κωνσταντίνου Γ' Δούκα • ALEXANDRA V. PETALA : La Naissance du Nouvel État Grec vue par la Presse Toulousaine • ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α. ΚΥΡΚΟΥ : Δύο ἀνθρωπολογικές θέσεις στὸ σοφιστὴν Ἀντιφώνα • ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Θ. ΦΩΤΟΠΟΥΔΟΥ : Χειρόγραφα Μοναστηρίου τῆς Ἡλείας • ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΟΥ : Μετασχηματιστικὴ ἀνάλυσις τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης • ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΔΟΥ : Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς Νεολιθικῆς Θεσσαλίας • ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΠΡΟΜΠΟΝΑ : Ποικίλα κριτικά • ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ : Μελανόμορφα ἄγγεια ἐκ Κεφαλληνίας.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑΝ ΤΗΣ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ. ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΚ ΜΕΣΙΑΝΗΣ ΜΑΓΟΥΛΑΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΔΟΥ

doi: [10.12681/mnimon.155](https://doi.org/10.12681/mnimon.155)

A Θ H N A I 1 9 7 3

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΔΟΥ Α. (1973). ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑΝ ΤΗΣ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ. ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΚ ΜΕΣΙΑΝΗΣ ΜΑΓΟΥΛΑΣ. *Μνήμων*, 3, 179–208. <https://doi.org/10.12681/mnimon.155>

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑΝ ΤΗΣ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΚ ΜΕΣΙΑΝΗΣ ΜΑΓΟΥΛΑΣ*

Τὸ ἔξεταζόμενον κατωτέρω ὄλικὸν προέρχεται ἀπὸ τὴν θέσιν Μεσιανὴ Μαγούλα τῆς Θεσσαλίας¹ (σχέδιον I) καὶ εὑρίσκετο ἀνευ ἑτέρας ἐνδείξεως περὶ τῶν συιθηκῶν εὑρέσεώς του εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Ἑθνικοῦ Μουσείου. Πάντως αἱ ὑπάρχουσαι ἐνδείξεις φανερώνουν συλλογὴν

* Εὐχαριστῶ θερμῶς τὸν κ. I. Σακελλαράκην ὃ δοποῖς μοῦ παρεχώρησεν τὸ ὄλικὸν καὶ πάρεσχε πᾶσαν βοήθειαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκπονήσεως τῆς παρούσης ἔργασίας, τὴν δίδα Κ. Ρωμιοπούλου διὰ τὰς λίαν χρησίμους συμβουλάς καὶ ὑποδείξεις τῆς ὁς καὶ διὰ τὰς κριτικὰς παρατηρήσεις τῆς, τὸν Dr. J. Nandris καὶ τὸν κ. B. Phelps διὰ τὴν χρήσιμον συζήτησιν προβλημάτων τοῦ παρόντος συνόλου.

Ίδιαιτέρως εὐχαριστῶ τὸν καθηγητὴν τοῦ Ε.Μ.Π. κ. I. Παπαγεωργάκην διὰ τὴν οδσιαστικὴν βοήθειάν του εἰς τὴν ἔξετασιν τῶν λιθίνων ἀντικειμένων τοῦ παρόντος ὄλικοῦ.

Συντομογραφία :

Arapi : H. Hauptmann und V. Milojcic, «Die Funde der frühen Dimini-Zeit aus der Aragi-Magula-Thessalien» (Bonn, 1969).

Die Ergebnisse : V. Milojcic, «Ergebnisse der Deutschen Ausgrabungen in Thessalien» (Bonn, 1959).

Δ - Σ : X. Τσούντα, «Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου» ('Αθηναὶ, 1908).

Ἡ Αδηγή : Δ. Θεοχάρη, «Ἡ Αδηγὴ τῆς Θεσσαλικῆς Προϊστορίας».

Otzaki I : J. Milojcic - v. Zumbusch und V. Milojcic, «Die deutschen Ansgräubungen auf der Otzaki - Magula in Thessalien. I Das frühe Neolithikum» (Bonn, 1971).

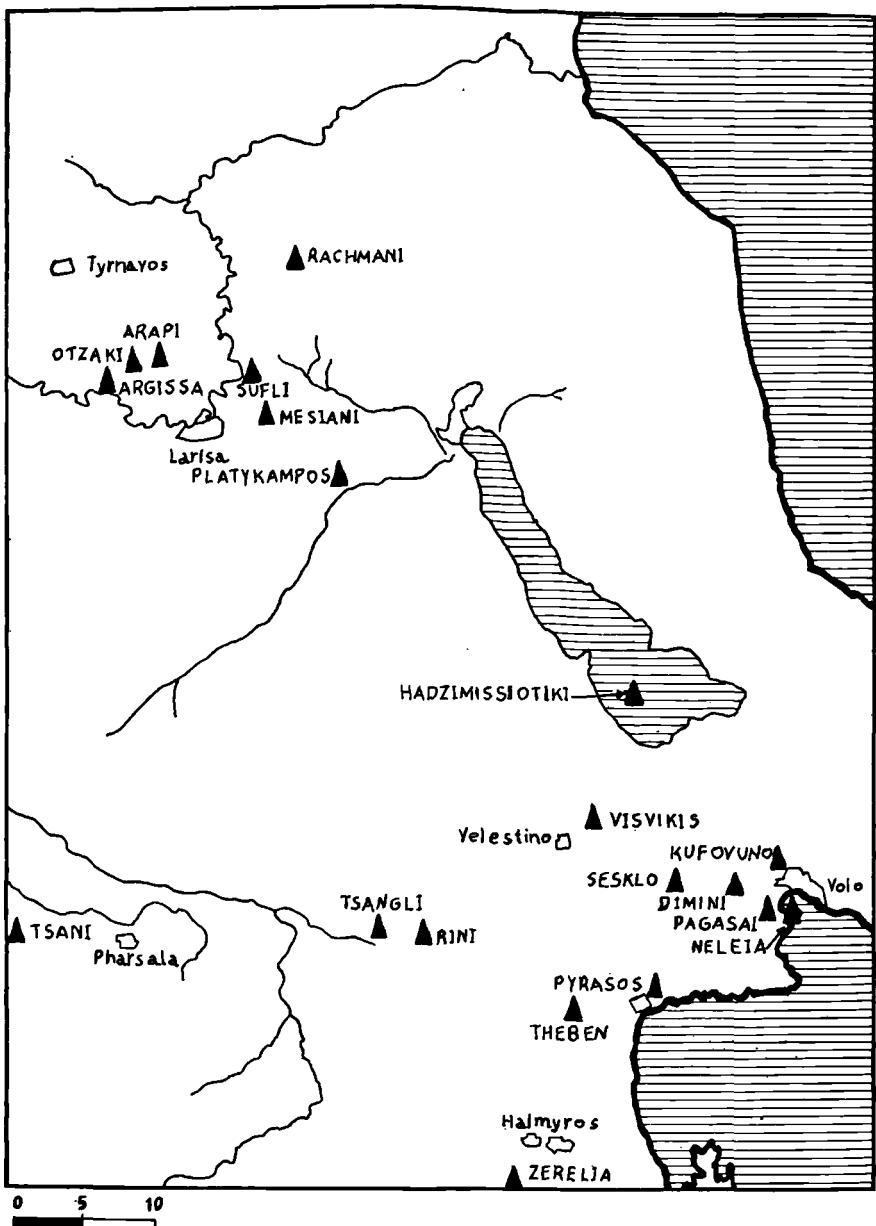
Orchom. II : E. Kunze, «Orchomenos II. Die neolithische keramik» (München, 1931).

Pr. Th. : A. J. B. Wace and M. S. Thompson, «Prehistoric Thessaly» (Cambridge, 1912).

Τὰ Πετρώματα : I. Παπαγάκη, «Τὰ εἰς τὴν μαρμαρικὴν τέχνην χρήσιμα πετρώματα τῆς Ἑλλάδος» (διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ - 'Αθηναὶ 1966).

Neolithic Greece : D. R. Theocaris, «Neolithic Greece» (ed. National Bank of Greece, 1973).

1. 'Ο Συνοικισμὸς κείται «παρὰ τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὸν τὴν ἀγουσαν ἀπὸ Λαρίσης εἰς Ἀγυιάν, μεταξὺ τοῦ 4ου καὶ 5ου χιλιομέτρου» (Δ - Σ, σελ. 122).

ΣΧΕΔ. 1. Χάρτης Ἀνατολικῆς Θεσσαλίας (ἐκ Hauptmann κλπ. - Arapi, 1969).

ἐπιφανειακῶν εὐρημάτων χωρὶς νὰ ἀποκλείεται καὶ ἡ ἀνασκαφικὴ προέλευσις.

Τὴν θέσιν ἀναφέρει τὸ πρῶτον δὲ Χρῆστος Τσούντας, δὲ δόποιος ἐνήργησε δοκιμαστικὴν ἀνασκαφὴν² τὰ ἀποτελέσματα τῆς δόποιας περιέλαβεν εἰς τὸ τελικὸν αὐτοῦ ἔργον³. Μετὰ τὸν Τσούνταν, τὴν θέσιν ἀναφέρουν οἱ Wace καὶ Thompson⁴, οἱ δόποιοι ἐπεσκέψθησαν τὸν χῶρον καὶ συνέλεξαν δστρακα.

Ο Grundmann⁵ εἰκονίζει ζωόμορφον λαβῆν ἀγγείου ἐκ Μεσιανῆς δινευ ἐνδείξεως διτὶ ἀνέσκαψε τὴν θέσιν. Τέλος, οὐδὲν νεώτερον στοιχεῖον ἀναφέρεται εἰς τὰς μεταπολεμικὰς ἔρευνας τῶν Milojčić καὶ Θεοχάρη.

Ως ἐκ τούτου ἡ μόνη καὶ πιθανωτάτη ἀξήγησις διὰ τὴν προέλευσιν τοῦ παρόντος ὑλικοῦ, δητος μάλιστα εἰς τὸ Ἑθνικὸν Μουσεῖον, παραμένει ἡ δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ τοῦ Τσούντα, μολονότι δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ ταύτισις τῆς ἀνασκαφῆς ἐκ τῶν ἡμερολογίων τοῦ ἀνασκαφέως⁶.

I. ΚΕΡΑΜΕΙΚΗ

Τὰ δείγματα τῆς Κεραμεικῆς ἀνέρχονται εἰς 188 δστρακα καὶ ἐν συμπεπληρωμένον ἀγγείον. Ἡ χρονολογικὴ τῶν κατάταξις ἐστηρίχθη εἰς τὰς γνωστὰς ἔξι ἄλλων συστηματικῶν ἀνασκαφῶν τῆς Θεσσαλίας περιόδους τῆς Νεολιθικῆς Ἐποχῆς. Οὗτω εἰς τὴν ἡμετέραν κατάταξιν ἀκολουθεῖται ἡ καθιερωθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Milojčić ὑποδιαιρεσίς τῶν περιόδων, μὲ τὴν δόποιαν συμφωνεῖ κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ δὲ Θεοχάρης, κυρίως ἐνεκα τῆς γειτνιάσεως τῆς Μεσιανῆς Μαγούλας πρὸς τὰς θέσεις τὰς ἀνασκαφείσας ὑπὸ τοῦ Milojčić.

A. ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΑ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ. Ἐνετάχθησαν εἰς τὴν περίοδον ταύτην 52 δστρακα, παρετηρήθησαν δὲ αἱ κατωτέρω φάσεις :

1. Μονόχρωμα (πιν. 1, 2 - ἀρ. M. 9929, 9939). Τὸ συμπεπληρωμένον ἀγγείον καὶ 20 ἐρυθροβαφῇ δστρακα.

2. Πιθανώτατα τὸ ἔτος 1902 ἢ 1903. Εἰς συνοπτικὴν ἐκθεσιν (ΠΑΕ, 1903, σελ. 18) ἀναφέρεται δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ τοῦ Τσούντα εἰς «γήλοφον παρὰ τὴν Λάρισαν». Ο γήλοφος αὐτὸς πρέπει νὰ είναι ἡ Μεσιανή, διότι ἀλλην δοκιμαστικὴν ἀνασκαφὴν δὲν ἐνήργησεν δ τούντας εἰς τὴν περιοχὴν, ὅν δέσμευσεν τὴν Μαρμάριανην τὴν δόποιαν ἀνέσκαψεν τὸ ἔτος 1898 (ΠΑΕ, 1899, σελ. 101 καὶ Δ - Σ, σελ. 122).

3. Δ - Σ, σελ. 6 καὶ 122.

4. Pr. Th., σελ. 55.

5. Jahrbuch, 68, 1953, σελ. 8 καὶ σελ. 10 - Abb 14, 15.

6. Προφορικὴ διαβεβαίωσις τοῦ κ. I. Σακελλαράκη.

- πιν. 1. Σφαιρική φιάλη. Πηλός καστανέρυθρος μὲ τεφρὸν πυρῆνα. Στίλβωσις 7. Διάμετρος χειλούς 0,12.
- πιν. 2. ἀρ. 1. Χεῖλος μετ' ἐντομῆς. Πηλός καστανέρυθρος. Στίλβωσις ἐπὶ τῆς ἔξωτερικῆς ἐπιφανείας καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπέρ τὴν ἐντομὴν τμήματος τῆς ἔξωτερικῆς (σχῆμα 2 : 1β).
- ἀρ. 2. Τμῆμα ἡμισφαιρικῆς φιάλης μὲ πλαστικὴν διακόσμησιν. Πηλός ἐρυθρός. Ἐπιφάνειαι ἀστίλβωτοι (σχ. 2 : θ).
- ἀρ. 3. Τμῆμα ἡμισφαιρικῆς φιάλης μὲ πλαστικὴν διακόσμησιν. Πηλός ἐρυθρός. Στίλβωσις ἔξωτερικῶς.
- ἀρ. 4. Τμῆμα ἡμισφαιρικῆς φιάλης μὲ πλαστικὴν διακόσμησιν. Πηλός κιτρινέρυθρος. Στίλβωσις ἔξωτερικῶς. Πάχος τοιχωμάτων διάφορον (σχ. 2 : 1).
- ἀρ. 5. Χεῖλος ἡμισφαιρικῆς φιάλης μὲ πλαστικὴν διακόσμησιν. Πηλός καστανός. Ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια ἀστίλβωμένη διὰ σκληροῦ μέσου καὶ μέλαινα κατὰ τόπους (σχ. 2 : 1α).
- ἀρ. 6. Τμῆμα σφαιρικῆς φιάλης μετὰ λαιμοῦ. Πηλός ἐρυθρὸς ἀναμεμεγμένος μετ' ἄμμου. Στίλβωσις ἔξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ. Διάμετρος 0,10 (σχ. 2 : δ).
- ἀρ. 9. Λαιμός ἀγγείου. Πηλός καστανός. Στίλβωσις. (σχ. 2 : ε).
- ἀρ. 10. Τμῆμα ἀνοικτοῦ ἀγγείου μετ' ἐπιπέδου βάσεως. Πηλός καστανέρυθρος μὲ τεφρὸν πυρῆνα. Στίλβωσις. (σχ. 2 : η).
- ἀρ. 11. Χεῖλος. Πηλός καστανός. Στίλβωσις. (σχ. 2 : στ).
- ἀρ. 12. Χεῖλος μετὰ τμήματος ἐκ τοῦ σώματος σφαιρικῆς φιάλης. Πηλός καστανέρυθρος. Στίλβωσις. (σχ. 2 : α).

2. Πρωτόσεσκλον (πιν. 4 : 1 καὶ πιν. 2 : 7-8 - ἀρ. M. 9941 καὶ 9939).

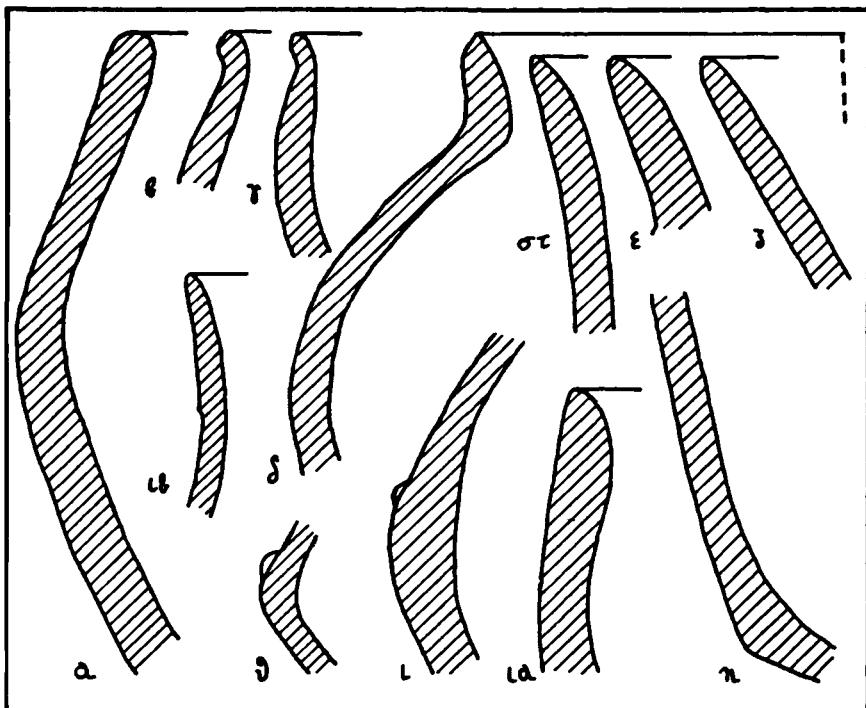
- πιν. 4. ἀρ. 1. Πρώιμον γραπτὸν δστρακον («früh bemalte»). Πηλός τεφροκάστανος ἀναμεμειγμένος μετ' ἄμμου. Πάχος τοιχωμάτων ἀπὸ 0,06 - 0,08 (παχύτερον κάτω). Στίλβωσις.
- πιν. 2. ἀρ. 7,8. Δύο ταινιωτὰ χειλη ὑπολεύκου ἐπιφανείας. Πηλός ὑπόλευκος καθαρός. Στίλβωσις (σχ. 2 : β, γ).

3. Προσέσκλον - Ἔμπιεστα (πιν. 3, 4 - ἀρ. M. 9940. 1-4). Εἰκοσιοκτὼ ἄμορφα ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον δστρακα. Ὁ πηλός εἶναι συνήθως καστανὸς ἀναμεμειγμένος μετ' ἄμμου ἢ καὶ ψηγμάτων μαρμαρυγίου. Ἡ ἔξωτερικὴ ἐπιφάνεια εἶναι συνήθως λεία καὶ ἀστίλβωτος. Στίλβωσιν φέρουν τά δστρακα 1, 7, 15 (πιν. 3) καὶ 2, 3 (πιν. 4). Τὸ δστρακον 12 (πιν. 3) φέρει ἐρυθρὸν χρῶμα καὶ στίλβωσιν.

ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΙΣ. Εἰς τὰ μονόχρωμα ἡ ἀπόχρωσις τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος τῆς ἔξωτερικῆς ἐπιφανείας ποικίλλει (ἀνοικτὸν ἐρυθρόν, κιτρινέ-

7. Διὰ τοῦ δρου «Στίλβωσις» ἔννοεῖται στίλβωσις ἐπὶ τῆς ἔξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας.

ρυθρον, ἔρυθρον, κατέρυθρον. καστανέρυθρον, καστανομέλαν). Ἐπὶ τῇς ἐπιφανείας τοῦ δστράκου 10 (πιν. 2) διακρίνονται τὰ ἵχνη στιλβώσεως⁸, ὑπάρχει δὲ καὶ μέλαν κυκλικὸν τμῆμα («fleckig»)⁹. Εἰς τὰ παλαιότερα

ΣΧ. 2. Μονόχρωμα Ἀρχαιοτέρας Νεολιθικῆς (1 : 1).

μονόχρωμα ἀνήκουν καὶ τὰ διὰ πλαστικῶν θηλῶν διακεκοσμημένα τεμάχια (πιν. 2 : 2-5).

Τὸ πρώιμον γραπτὸν δστρακον (πιν. 4 : 1) φέρει διακόσμησιν ἔξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς δι' ἔρυθροκαστάνου παχείας ἀλοιφῆς ἐπὶ ὑπολεύκου βάθους. Ἐξωτερικῶς τὸ σχέδιον ἀποτελεῖται ἐκ τεθλασμένων ταινιῶν ἔξηρτημένων πιθανὸν ἐκ μιᾶς δριζοντίας¹⁰. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια φέρει τρεῖς κατακορύφους ταινίας.

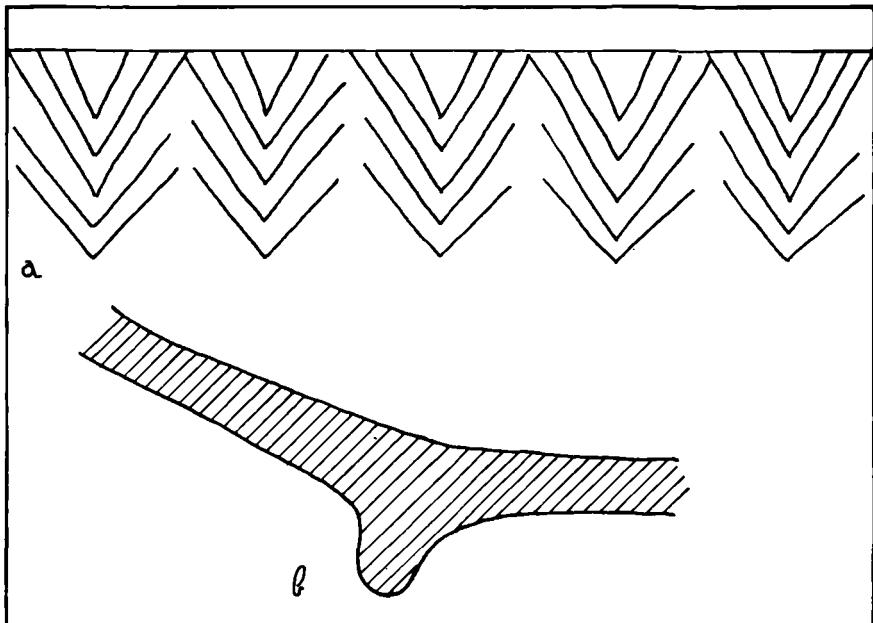
8. Ὁ τρόπος αὐτὸς στιλβώσεως εἶχε διακοσμητικὸν χαρακτῆρα (Δ-Σ, σελ. 161).

9. Otzaki I, σελ. 74.

10. Ἡ Αύγη, σελ. 132.

Τά ἐμπίεστα ἔξετάζονται καθ' ὁμάδας βάσει τῶν σχεδίων διακοσμήσεως ¹¹.

α) Διακόσμησις διὰ τῶν δακτύλων (πιν. 3 : 1) ἀρχομένη ἀπὸ τῆς βά-

ΣΧ. 3. Ἐμπίεστα Ἀρχαιοτέρας Νεολιθικῆς (1 :).

σεως τοῦ λαιμοῦ κατακορύφως ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἄγγείου πρὸς δημιουργίαν κυματοειδούς ἐπιφανείας.

β) «Τσιμπητά» (Fingerzwicken) (πιν. 3 : 2). Ἡ κόσμησις ἀρχεται ἀπὸ ώρισμένου ὑψους τοῦ ἄγγείου καὶ τίθεται εἰς ἐπαλλήλους ὁρίζοντιάς σειράς.

γ) Διακόσμησις διὰ τοῦ ὅνυχος (πιν. 3 : 3 - 7) ἡ ὅποια εἰς τὰ περισσότερα τίθεται ἀμελῶς· εἰς τὸ ὅστρακον 7 ὑπάρχει σχέδιον (ὅριζόντιαι σειραι) εἰς τὸ μέσον δὲ τῶν ἀποτυπωμάτων τοῦ ὅνυχος διακρίνεται ὁρίζοντία ἀβαθῆς γραμμῇ τὴν ὅποιαν ἔσυρον πρὸ τῆς διακοσμήσεως διὰ νὰ τηρηθῇ προφανῶς ἡ εὐθεῖα εἰς τὰς σειράς.

δ) Διακόσμησις δι' ἐργαλείου (πιν. 3 : 8 - 11 καὶ 13 - 15) αἰχμηροῦ ἀπλῶς διὰ τοῦ ὅποιου ἔχάρασσον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ποικίλλα σχέδια

11. Ἀκολουθεῖται ἡ ὁρισθεῖσα ἐκ τῶν ἐμπιέσεων εἰς Ὁτζάκι Μαγούλα σειρά (Otzaki I, σελ. 73 κ. ἑξ.).

(ἀρ. 8 - 11) ἡ ἄλλοι τινος τοιμῆς ώοειδοῦς (13), κυκλικῆς (14), τριγωνικῆς (15). Ἡ διακόσμησις τοῦ δοτράκου 11, ἐκ πίθου (5), ἀποτελεῖται ἐκ συστάδων γωνιῶν πιθανώτατα (σχ. 3 : α).

ε) «*Cardium*» (πιν. 4). Δώδεκα συνολικῶς δστρακα φέροντα διάφορα σχέδια εἰς πυκνάς ἡ ἀραιὰς εὐθείας ἡ τεθλασμένας γραμμάς.

στ) Ἐγχάρακτον γραπτὸν (πιν. 3 : 12). Συνδυασμὸς ἐρυθροῦ ἐστιλβωμένου χρώματος καὶ ἐγχαράξεως δι' ἐργαλείου.

ΣΧΗΜΑΤΑ. 1) Ἀνοικταὶ σφαιρικαὶ φιάλαι μὲν χείλη κλίνοντα ἔλαφρῶς πρὸς τὰ ἔξω (σχ. 2 : α, ια) καὶ βάσιν χαμηλὴν δακτυλιοειδῆ (πιν. 1 καὶ σχ. 2 : β).

2) Ἀνοικταὶ ἡμισφαιρικαὶ φιάλαι¹⁸ μὲν χείλη χωριζόμενα ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου δι' ἐγχαράξεως ἡ ἐντομῆς (σχ. 2 : β, γ).

3) Ἀνοικταὶ σφαιρικαὶ φιάλαι μετὰ λαιμοῦ (σχ. 2 : δ, ε. σχ. 4 : α).

4) Ἀνοικταὶ λεκάναι ἡ πινάκια (σχ. 2 : στ, ζ· σχ. 4 : β). Μία ἐπίπεδος βάσις (σχ. 2 : η).

5) Τὸ χείλος ιβ (σχ. 2) δὲν εἶναι σύνηθες.

B. ΜΕΣΗ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ : Ἐνετάχθησαν εἰς τὴν περίοδον 35 δστρακα : Δύο ἐρυθρὰ μονόχρωμα (A_1) καὶ τριάκοντα τρία γραπτὰ dark on light (πιν. 5, 6, 7)¹⁹.

1. Ἐρυθρὰ Μονόχρωμα (A_1) (πιν. 6 : 1 - 2 - ἀρ. M. 9942.₂). Δύο χείλη ποτηρίων (;) Πηλὸς ἐρυθρὸς καθαρός. Ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια ἐπικεχρισμένη δι' ἐρυθρᾶς ἀλοιφῆς. Στίλβωσις (σχ. 4 : γ, δ).

2. Γραπτὰ (πιν. 5, 6, 7 - ἀρ. M. 9942.₁).

πιν. 5. ἀρ. 1—3. Μικρὰ δστρακα. Πηλὸς καστανὸς ἀναμεμειγμένος μετ' ἄμμου. Στίλβωσις ἔξωτερικῶς ($A_3\beta$).

ἀρ. 4. Τμῆμα τετραπλεύρου σκεύους. Πηλὸς ώχροκίτρινος καθαρός. Ἐλαφρὰ στίλβωσις ($A3\beta$) (σχ. 4 : α).

ἀρ. 5. Τρία δστρακα. Πηλὸς καστανὸς. Στίλβωσις ($A3\beta$).

ἀρ. 6. Τμῆμα ἐκ τοῦ σώματος ἀγγείου. Πηλὸς καστανὸς. Στίλβωσις ($A3\beta$).

ἀρ. 7. Τμῆμα ἐκ τῆς βάσεως λεκάνης. Πηλὸς καστανὸς. Στίλβωσις ($A3\beta$). Διάμετρος βάσεως 0,17 (σχ. 4 : ιβ).

ἀρ. 8. Τμῆμα ταινιωτῆς λαβῆς μετά τμήματος ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου. Πηλὸς καστανέρυθρος. Στίλβωσις.

12. Κατὰ πιθανὴν συμπλήρωσιν (Otzaki I, σελ. 54) ἐκ τοῦ αὐτοῦ σχήματος ἀγγείου προέρχονται καὶ τὰ διὰ πλαστικῶν θηλῶν διακεκοσμημένα δστρακα.

13. Ἐπὶ τοῦ πίνακος 7 εἰκονίζεται ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τῶν δστράκων τοῦ πίνακος 6.

- ἀρ. 9. Τμῆμα ἐκ τοῦ σώματος ἀνοικτοῦ ἄγγείου. Πηλὸς καστανὸς ἀναμειγμένος μετ' ἄμμου. Στίλβωσις (Α3β).
- ἀρ. 10. Χεῖλος λεκάνης. Πηλὸς καστανὸς ἀναμειγμένος μετ' ἄμμου. Στίλβωσις ἑλαφρά. (Α3ε) (σχ. 4 : 1).
- ἀρ. 11. Τμῆμα ἐκ τῆς βάσεως λεκάνης. Πηλὸς καστανέρυθρος. Στίλβωσις. (Α3β). Διαμ. βάσεως 0,22 (σχ. 4 : 1γ).
- πιν. 6. ἀρ. 3. Τμῆμα ἐκ τοῦ σώματος ἄγγείου. Πηλὸς καστανέρυθρος ἀναμειγμένος μετ' ἄμμου. Στίλβωσις ἑξωτερικῶν (κόσμημα ἀστίλβωτον) (Α3γ).
- ἀρ. 4-13. Χεῖλη λεκανῶν. Πηλὸς καστανὸς ἢ καστανέρυθρος. Στίλβωσις (Α3β). (σχ. 4 : στ, ζ, η διὰ πιν. 6 : 6, 8, 12).

ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΙΣ. Τὰ ἔρυθρὰ μονόχρωμα δστρακα (A₁) φέρουν ἑξωτερικῶς ἑλαφρῶς κυματοειδῆ ἐπιφάνειαν (ἐνθυμίζουσαν τὰ «ραβδωτὰ» Γ 1α 3).

Τὰ γραπτὰ ἐντάσσονται εἰς τὴν τεχνοτροπίαν τῆς Νοτιοανατολικῆς Θεσσαλίας¹⁴, παρατηρεῖται δὲ κατ' ἔξοχὴν ὁ πυκνὸς ρυθμὸς Τσαγγλίου. Είναι διακεκοσμημένα διὰ τῆς τεχνικῆς dark on light καὶ ἐπικρατεστέρα είναι ἡ κατηγορία A3β.

α) A3β) : Τέσσαρα τεμάχια (πιν. 5 : 1 - 4) ἐνθυμίζουν τὴν τοπικὴν τεχνοτροπίαν τοῦ Σέσκλου ἐκ τῶν χρωμάτων κοσμήματος καὶ βάθους (ἀνοικτὸν ἢ ζωηρὸν ἔρυθρὸν ἐπὶ λευκοκιτρίνου) καὶ ἐκ τῶν σχεδίων διακοσμήσεως (τεθλασμέναι γραμμαὶ κατ' ἀραὶ ἢ πυκνὰ διαστήματα (ἀρ. 2, 3) καὶ τὸ φλογωτὸν ἢ δόδοντωτὸν κόσμημα (ἀρ. 4).

Τὰ περισσότερα δστρακα ἀνήκουν εἰς τὸν πυκνὸν ρυθμὸν Τσαγγλίου. Χαρακτηριστικὸν διάκοσμον τοῦ ρυθμοῦ φέρει ἡ βάσις ἀρ. 11 (πιν. 5) ἐκ λεκάνης, διὰ βαθέος ἔρυθροῦ χρώματος ἐπὶ κιτρίνου βάθους. Ἡ ἑσωτερικὴ ἐπιφάνεια, ἐπίσης διακεκοσμημένη φέρει ἵχνη καύσεως εἰς βαθὺν ὥστε νὰ μὴ διακρίνεται τὸ σχέδιον τῶν κοσμημάτων. Χαρακτηριστικὴ τοῦ ρυθμοῦ είναι καὶ ἡ κόσμησις εἰς τὴν περιοχὴν τῶν χειλέων. (πιν. 6, 7 : ἀρ. 4 - 9). Τὸ χεῖλος 4 φέρει ἑσωτερικῶς τὸ δικτυωτὸν κόσμημα¹⁵.

Τὰ δστρακα 5 - 7 (πιν. 5) καὶ 10 - 13 (πιν. 6, 7) ἐνετάχθησαν εἰς τὴν φάσιν τῆς «παρακμῆς» τῶν γραπτῶν τῆς Μέσης Νεολιθικῆς. Ἡ στίλβωσις τῶν κοσμημάτων πραγματοποιεῖται προτοῦ ξηρανθῆ τὸ ἔρυθρὸν χρῶμα καὶ τὸ φλογωτὸν κόσμημα τυποποιεῖται¹⁶ (πιν. 5 : 6).

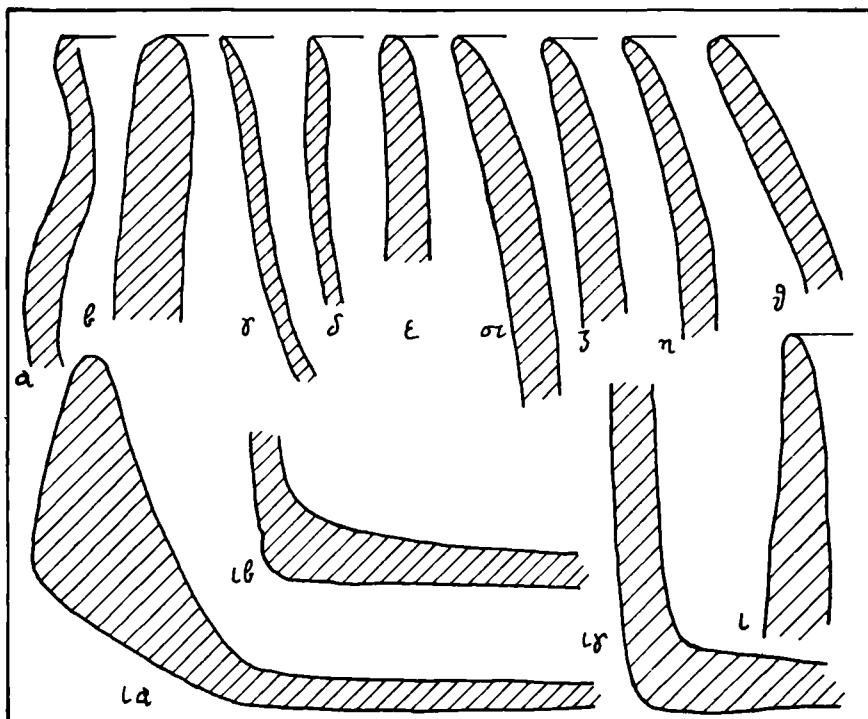
14. Pr. Th., σελ. 14.

15. "Οστρακα ἐκ Πυράσου φέροντα δικτυωτὸν κόσμημα είναι σύγχρονα πρὸς τὰ τοῦ πυκνοῦ ρυθμοῦ (Θεσσαλικὰ Β, 1959, σελ. 50).

16. Θεσσαλικὰ Β, 1959, σελ. 52.

β) Α 3 ε : Ξεστὸν δστρακον (πιν. 5 : 10) διακεκοσμημένον ἔξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς δι' ὀριζόντιων ταινιῶν.

γ) Α 3 γ(;) "Εν δστρακον (πιν. 6 : 3). Τὸ ἐρυθρὸν γραμμικὸν κό-

ΣΧ. 4. Ἐμπίεστα Ἀρχαιοτέρας (α, β) - Γραπτὰ Μέσης Νεολιθικῆς (1 : 1).

σμημα είναι ἀστίλβωτον ἐπὶ τῆς καστανερύθρου ἐστιλβωμένης ἐπιφανείας τοῦ πηλοῦ. Τὸ ἐρυθρὸν κόσμημα ἐσωτερικῶς είναι μᾶλλον τυχαῖον (πιν. 7 : 3).

ΣΧΗΜΑΤΑ : 1) Ποτήρια ἄωτα (;) (σχ. 4 : γ, δ) πιθανώτατα μὲ βάσιν ἐπίπεδον.

2) Φιάλαι - λεκάναι μὲ περισσότερον (σχ. 4 : ε, θ, ι) ἢ δλιγώτερον (σχ. 4 : στ, ζ, η) κατακόρυφα τοιχώματα καὶ βάσιν ἐπίπεδον (σχ. 4 : ιβ, ιγ).

3) Τμῆμα ταινιωτῆς λαβῆς (πιν. 5 : 8).

4) Τετράπλευρον σκεῦος (πιν. 5 : 4 - σχ. 4 : ια διαγώνιος τομὴ - ἀρ.Μ. 9942.1). Ἐκ τοῦ σωζομένου τμήματος, τὸ σκεῦος φέρει ἀνισούψῃ πλευρικὰ τοιχώματα (0,04 - 0,05) καὶ χεῖλος πιθανώτατα κυματοειδὲς ἔχον τὸ χαμη-

λότερον μέρος αὐτοῦ εἰς τὴν ἀκμὴν τῶν πλευρικῶν τμημάτων. Ἡ ἀκμὴ αὐτῆς, μιλονότι τὰ τοιχώματα εἶναι λεπτά, εἶναι παχεῖα ἐνισχυμένη ἔξωτερικῶς διὰ προσθέσεως πηλοῦ πιθανώτατα μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σκεύους καὶ πρὸ τῆς διακοσμήσεως. Γραπτὴ διακόσμησις ὑπάρχει καὶ καὶ ἔσωτερικῶς, τὸ σχέδιον τῶν κοσμημάτων ὅμως δὲν διακρίνεται σαφῶς διότι ὑπάρχουν ἵχνη κάնουσεως. Στοιχεῖα δεικνύοντα δτὶ τὸ σκεῦος ἐστηρίζετο ἐπὶ ποδῶν ἡ ἄλλης τινὸς βάσεως δὲν ὑπάρχουν¹⁷. Ἡ λειτουργία τοῦ σκεύους εἶναι ἐπίσης προβληματική¹⁸.

Γ. ΥΣΤΕΡΑ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ: Εἰς τὴν περίοδον ἐντάσσονται 103 δστρακα : γραπτὰ (πιν. 8 - ἀρ. M. 9944), τεφρὰ ἐπὶ τεφροῦ (πιν. 9 : 5 - 11 ἀρ. M. 9945), μελανοβαφῇ (πιν. 10 καὶ 11 - ἀρ. M. 9946) καὶ ἔγχαρακτα (πιν. 9 : 1 - 4 - ἀρ. M. 9943). Ἐκ τῶν 103 δστράκων εἰκονίζονται 59 καὶ ἐπ' αὐτῶν, ώς σπουδαιοτέρων, στηρίζεται ἡ ἐξέτασις τῶν κατηγοριῶν τῶν ρυθμῶν τῆς περιόδου. Ἐκ τῶν λοιπῶν 44 μὴ εἰκονίζομένων, τὰ 41 εἶναι δστρακα μελανοβαφῇ μικρὰ καὶ ἄμορφα.

1. Γραπτὰ (πιν. 8 καὶ πιν. 9 : 11 - 13). Εἰκοσιτρία δστρακα, ἐκ τῶν δποίων τὰ περισσότερα εἶναι μικρά, κακῶς διεσωσμένα ἐνίοτε, τεμάχια.

α) Μελανὰ ἐπὶ ἔρυθροῦ (πιν. 8).

- ἀρ. 1. Τμῆμα ἐκ τοῦ σώματος μεγάλου ἀγγείου. Πηλὸς καστανός. Τοιχώματα παχέα μὲ τεφρὸν πυρῆνα. Στίλβωσις ἔξωτερικῶς (Β 3 δ ἢ Β 3 α 2 β).
- ἀρ. 2. Τμῆμα ἐκ σώματος ἀγγείου. Πηλὸς καστανός. Ἐλαφρὰ στίλβωσις ἔξωτερικῶς. Κόσμημα ἀστίλβωτον (Β 3 δ).
- ἀρ. 3. Χείλος. Πηλὸς κατέρυθρος. Στίλβωσις. (Β 3 α 2 β).
- ἀρ. 4. Τμῆμα σκεύους (;) Πηλὸς καθαρὸς ὠχροκίτρινος. Στίλβωσις. (σχ. 5 : γ) (Β 3 α 3).
- ἀρ. 5. Πέντε τεμάχια ἐκ πέντε διαφορετικῶν ἀγγείων. Πηλὸς τεφρὸς εἰς δύο ἔξ αὐτῶν, ἔρυθρωπός εἰς τὰ λοιπά. Στίλβωσις ἔξωτερικῶς. Κόσμημα ἀστίλβωτον. (Β 3 δ ἢ Β 3 ε).

β) Μελανὰ ἐπὶ λευκοῦ (πιν. 8).

- ἀρ. 6. Τμῆμα ἐκ τοῦ ἄνω σώματος ἀγγείου. Πηλὸς κιτρινωπὸς ἀναμεμειγμένος μετ' ἄμμου. Ἐπιφάνεια ἀστίλβωτος. Κόσμημα ἐστιλβωμένον (Β 3 α 3).
- ἀρ. 10. Τμῆμα λαβῆς. Πηλὸς ἔρυθρωπὸς ἀναμεμειγμένος μετ' ἄμμου. Τεφρὸς πυρῆν. Ἐπιφάνεια ἀστίλβωτος. Κόσμημα ἐστιλβωμένον (Β 3 α 3).

17. Τὸ ἐλλείπον τμῆμα ἐκ τοῦ πλευρικοῦ τοιχώματος, ἀποκεκολλημένον προφανῶς, καὶ τὸ θρανσμα εἰς τὴν κορυφὴν τῶν τριῶν ἐδρῶν εἶναι πιθανὸν δτὶ δηλοῦν τὴν θέσιν ποδὸς στηρίζεως.

18. Δ - Σ, σελ. 182· Neolithic Greece, σελ. 41 - 44.

- ἀρ. 12. Χεῖλος λεκάνης φερούσης καθέτως τετριψμένην ἀπόφυσιν. Πηλὸς ὀχροκίτρινος. Στίλβωσις. (σχ. 5 : β) (Β 3 α 2 α).
- ἀρ. 13. Τμῆμα ἐκ τοῦ σώματος ἄγγειου. Πηλὸς ἐρυθρωπός. Στίλβωσις (Β 3 α 3).

γ) Πολύχρωμα μὲ λευκὸν βάθος (πιν. 8).

- ἀρ. 7,8. Χεῖλη. Πηλὸς καστανός. Στίλβωσις. (σχ. 5 : στ., ζ) (Β 3 γ).
- ἀρ. 9. Τμῆμα ἐκ τοῦ σώματος ἄγγειου. Πηλὸς κίτρινος. Ἐπιφάνειαι ἀστίλβωσιοι. Κόσμημα ἐστιλβωμένον (Β 3 γ).
- ἀρ. 11. Χεῖλος λεκάνης φερούσης ρινοειδῆ ἄτρητον ἀπόφυσιν, ὑπὲρ τὴν δοτίαν τὸ χεῖλος σχηματίζει δέξειαν κορυφήν. Πηλὸς καστανός. Στίλβωσις, ἐπιμελεστέρα ἐσωτερικῶν (σχ. 5 : α) (Β 3 β).

ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΙΣ : Ὡρισμέναι κατηγορίαι τῶν ρυθμῶν Διμηνίου I, II καὶ IV ἀντιπροσωπεύονται διὰ τῶν ἀνωτέρω δοστράκων.

Ρυθμὸς Τσαγγλίου (I) Γραμμικὰ ἀστίλβωτα μελανὰ κοσμήματα ἐπὶ τῆς ἔλαφρᾶς ἐστιλβωμένης ἐπιφανείας τοῦ καστανοῦ πηλοῦ (πιν. 8 : 2 - Β 3 δ) ἢ ἐπὶ ἐστιλβωμένου πορτοκαλλερυθροκιτρίνου βάθους¹⁹ (πιν. 8 : 5 - Β 3 δ ἢ Β 3 ε).

Ρυθμὸς Ἀράπη (II) : Ἐστιλβωμένα, γραμμικὰ κυρίως, κοσμήματα 1) μελανὰ ἐπὶ ὑπολεύκου ἀστιλβώτου βάθους (πιν. 8 : 4, 6, 10 - Β 3 α 3) 2) μελανὰ ἐπὶ τῆς κατερύθρου ἐπιφανείας τοῦ πηλοῦ (πιν. 8 : 3 - Β 3 α 2 β) 3) μελανὰ καὶ ἐρυθρὰ ἐπὶ ὑπολεύκου ἐστιλβωμένου (πιν. 8 : 7, 8) ἢ ἀστιλβώτου (πιν. 8 : 9) βάθους (Β 3 γ).

Ρυθμὸς κλασσικοῦ Διμηνίου (IV) : 1) Μελανὰ κοσμήματα ἐπὶ τῆς ὀχροκιτρίνου ἐπιφανείας τοῦ πηλοῦ (πιν. 8 : 12 - Β 3 α 2 α) ἢ ἐπὶ ὑπολεύκου ἐπιχρίσματος (πιν. 8 : 13 - Β 3 α 3) 2) Πολύχρωμον μὲ λευκὸν βάθος μόνον κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν (πιν. 8, 9 : 11 - Β 3 β).

Τὸ δοστρακον 1 (πιν. 8) φέρον καστανομέλαν κόσμημα ἐπὶ καστανερύθρου βάθους εἶναι δυνατὸν ἐκ τῶν στοιχείων του νὰ ἐνταχθῇ εἰς τὸν ρυθμὸν Τσαγγλίου ὥς Β 3 δ ἢ Ἀράπη ὥς Β 3 α 2 β²⁰.

ΣΧΗΜΑΤΑ : 1) Ἄνοικται φιάλαι («Schallen») μετὰ χαμηλοῦ λαιμοῦ ρυθμοῦ Ἀράπη, (σχ. 5 : δ - ζ) 2) Λεκάναι ρυθμοῦ κλασσικοῦ Διμηνίου. (σχ. 5 : α, β). Ἡ τομὴ γ (σχ. 5) προέρχεται ἐκ σκεύους ἀπροσδιορίστου σχήματος.

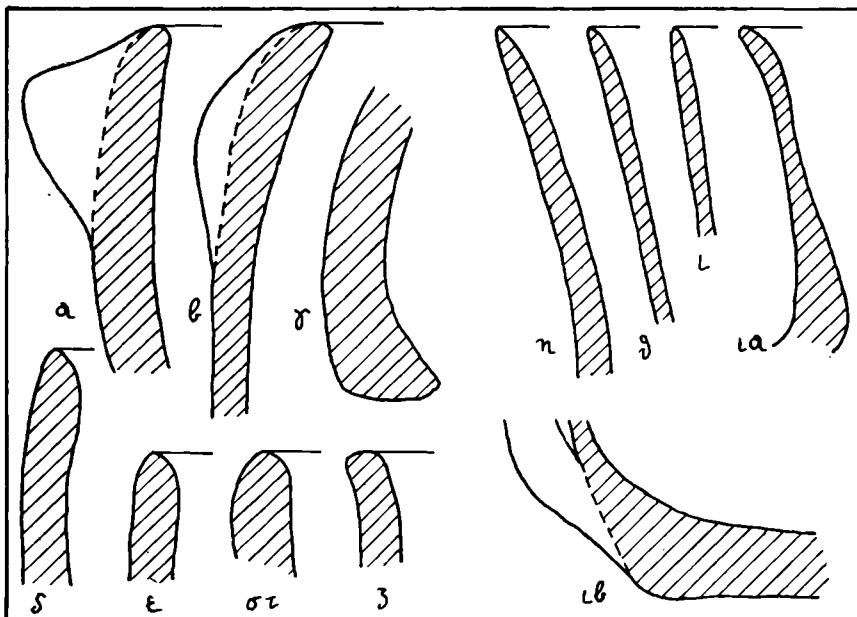
2. Τεφρὰ ἐπὶ τεφροῦ (Γ 1 β) (πιν. 9 : 5 - 11α). Ὁκτὼ συνολικῶς δοστρακα. Τὰ τοιχώματα εἶναι λεπτὰ ἐκ πηλοῦ καθαροῦ καὶ αἱ ἐπιφά-

19. Ἡ διακόσμησις αὐτὴ παρετηρήθη καὶ εἰς Ὀρχομενόν : *Orchom.* II, σελ. 39. βλ. καὶ ἔγχρωμον πίν. IV, 3 ἔνθα τὰ χρώματα βάθους καὶ κοσμήματος ἰσχύουν καὶ διὰ τὰ δοστρακα τοῦ παρόντος ὄλικον.

20. Αγαρι, σελ. 28 (διὰ Β 3 δ) - σελ. 50 - 51 (διὰ Β 3 α 2 β).

νειαι τελεφρῶν ἐστιλβωμέναι. (σχ. 4 : η, θ, ι, ια, ιβ. διὰ πιν. 9 : 5, 8, 7, 6, 11α).

ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΙΣ : Παρατηρεῖται ἡ συνήθης διακόσμησις τοῦ ρυθμοῦ.

ΣΧ. 5. Γραπτὰ 'Υστέρας Νεολιθικῆς καὶ Γιβ (1 : 1).

Μία πλατεῖα ταινία ἑξωτερικῶν καὶ ἑσωτερικῶν ἐπὶ τοῦ ἄκρου χείλους (τὸ δστρακον 5 φέρει ἑξωτερικῶς δύο λεπτοτέρας ταινίας) καὶ λεπταὶ γραμμαὶ ἡ γραμμαὶ μετὰ στιγμάτων ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου, ὡς κυρίᾳ διακόσμησις. Ἡ στίλβωσις τῶν κοσμημάτων ποικίλλει : Τὰ κοσμήματα τῶν δστράκων 5 καὶ 9 εἶναι πλήρως ἐστιλβωμένα, ἐνῷ εἰς τὰ 7 καὶ 8 ἡ στίλβωσις ὑπάρχει μόνον ἐπὶ τῆς ταινίας τοῦ χείλους· τὸ δστρακον 6 φέρει ἀστίλβωτα κοσμήματα.

ΣΧΗΜΑΤΑ : 1) Ἀωτα ποτήρια. (σχ. 5 : η - ι) 2) Δοχεῖον μὲ κυλινδρικὸν ὑψηλὸν λαιμὸν καὶ σφαιρικὴν κοιλίαν²¹. (σχ. 5 : ια).

Ἡ τομὴ ιβ (σχ. 5) ἑξ ἀγγείου μὲ λαβὴν τριγωνικῆς τομῆς ἀρχομένην ἐκ βάσεως ἐπίπεδου δὲν ἀποτελεῖ σχῆμα τοῦ ρυθμοῦ.

21. Μολονότι τὸ σχῆμα τοῦτο θεωρεῖται χαρακτηριστικὸν τοῦ ρυθμοῦ Γιβ, οὐδὲν πλήρες ἀγγεῖον ἔχει εὑρεθῇ (Αγρι, σελ. 45).

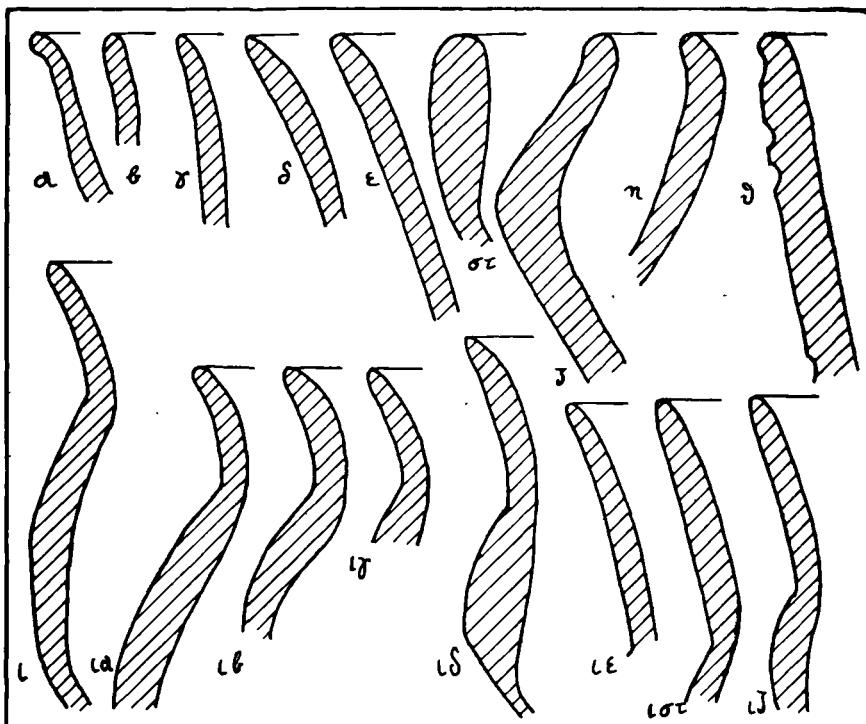
3. Με λα νο β α φ ḥ (πιν. 10, 11). Ἀποτελοῦν τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ κεραμεικοῦ ύλικοῦ, 72 δστρακα. Ὁμοῦ ἔξετάζονται καὶ τὰ Ἑγχάρακτα (πιν. 9 : 1-4).
- πιν. 10. ἀρ. 1, 3, 6, 9. Πηλός καστανομέλας. Τοιχώματα λεπτά. Στίλβωσις²² (Γ 1 α 1 Λαρίσης).
- ἀρ. 2. Χεῖλος λεκάνης. Πηλός τεφρομέλας. Στίλβωσις, καὶ ἐσωτερικῶς ἐπὶ τοῦ πηλοῦ (σχ. 6 : ε) (Γ 1 α 1).
- ἀρ. 5. Χεῖλος λεκάνης. Πηλός κατὰ τὸ ἔξωτερικὸν ἡμισυ μέλας, κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν ἔτερον ἡμισυ τεφροκάστανος. Στίλβωσις, καὶ ἐσωτερικῶς ἐπὶ τοῦ πηλοῦ (σχ. 6 : ια) (Γ 1 α 1 Ἀράπη).
- ἀρ. 4, 7, 8. Πηλός τεφροκάστανος ἀναμεμειγμένος μετ' ἄμμου. Στίλβωσις, καὶ ἐσωτερικῶς ἐπὶ τοῦ πηλοῦ (Γ 1 α 1).
- ἀρ. 10. Τμῆμα λαβῆς. Πηλός τεφροκάστανος. Στίλβωσις ἐπὶ τοῦ πηλοῦ.
- ἀρ. 12, 14, 15. Χείλη ἀνοικτῶν ἀγγείων. Πηλός τεφρός ἢ τεφροκάστανος. Ἐλαφρὰ στίλβωσις ἔξωτερικῶς. (σχ. 6 : δ, γ, β) (Τσαγγλίου).
- ἀρ. 13. Χεῖλος. Πηλός τεφρός. Ἐλαφρὰ στίλβωσις ἐπὶ τοῦ πηλοῦ ἔξωτερικῶς (σχ. 6 : α) (Τσαγγλίου).
- ἀρ. 16. Τμῆμα ἑκ τοῦ σώματος λεκάνης. Πηλός καὶ στίλβωσις ώς καὶ εἰς τὸ ὅπ' ἀρ. 5 (πιν. 10). (Ἀράπη).
- ἀρ. 17, 18. Χείλη ἀνοικτῶν λεκανῶν. Πηλός καὶ στίλβωσις ώς καὶ εἰς τὸ ὅπ' ἀρ. 5 (πιν. 10) (σχ. 6 : ζ, ιδ) (Ἀράπη).
- πιν. 11 ἀρ. 1, 2, 3 : Πηλός τεφροκάστανος. Ὄπτησις ἐνιαία. Τοιχώματα λεπτά. Στίλβωσις. (σχ. 6 : ι δι' ἀρ. 1) (Γ 1 α 3 Λαρίσης).
- ἀρ. 4. Τμῆμα ἑκ βάσεως καὶ σώματος ἀγγείου. Πηλός τεφρός. Τοιχώματα παχέα. Στίλβωσις ἔξωτερικῶς (Γ 1 α 3 Λαρίσης).
- ἀρ. 5, 9, 13. Χείλη λεκανῶν. Πηλός καὶ στίλβωσις ώς καὶ εἰς τὸ ὅπ' ἀρ. 5 (πιν. 10) (σχ. 6 : η, ιγ, ιβ) Ἀράπη).
- ἀρ. 6, 7, Χείλη λεκανῶν. Πηλός καστανός. Στίλβωσις (σχ. 6 : ιε, ιζ) (Ἀράπη ;).
- ἀρ. 8. Χεῖλος λεκάνης. Πηλός τεφροκάστανος. Στίλβωσις, καὶ ἐσωτερικῶς ἐπὶ τοῦ πηλοῦ (σχ. 6 : ιστ). Ἐγχάρακτα (πιν. 9).
- ἀρ. 1. Χεῖλος λεκάνης. Πηλός τεφρός ἀναμεμειγμένος μετ' ἄμμου. Ἐπιφάνειαι ἀστίλβωτοι (σχ. 6 : θ). (Τέλος Ὑστέρας Νεολιθικῆς).
- ἀρ. 2. Πηλός τεφρομέλας, Ἐπιφάνειαι ἀστίλβωτοι (Γ 2 Τσαγγλίου).
- ἀρ. 3. Πηλός καστανός. Στίλβωσις ἔξωτερικῶς (Γ 2 Ἀράπη).
- ἀρ. 4. Πηλός καστανός. Στίλβωσις ἔξωτερικῶς ἐπὶ τοῦ πηλοῦ (Γ 2 Ἀράπη).

ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΙΣ : Ρυθμὸς Τσαγγλίου (I) : 1) Μονόχρωμα φέροντα ἔξωτερικήν στίλβωσιν ἀνοικτοτέραν καὶ ἐλαφροτέραν τῆς συνήθους μελαίνης (πιν. 10 : 12, 14, 15). 2) «Πρωτόγονα» Γ1α1. Τρία δστρακα (πιν. 10 : 4, 7, 8) διακεκοσμημένα διὰ λευκῆς ἀστιλβότου ἀλοιφῆς ἐπὶ μέλανος

22. Διὰ τοῦ δρου «Στίλβωσις» εἰς τὰ μελανοβαφῆ, ἐννοεῖται στίλβωσις ἔξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς ἐπὶ μέλανος ἐπιχρίσματος.

ἔστιλβωμένου βάθους. Ἐνταῦθα ἐντάσσεται καὶ τὸ χεῖλος 2 (πιν. 10) φέρον ἔστιλβωμένον κόσμημα. 3) Ἔγχάρακτον Γ 2 (πιν. 9 : 2).

Ρυθμὸς Ἀράπη (II) : 1) Γραπτὸν Γ1α1 (πιν. 10 : 5) δι' ἀστιλβώτου

ΣΧ. 6. Μελανοβαφῇ Ὅστέρας Νεολιθικῆς (1 : 1).

λευκοῦ χρώματος. 2) Κοσμήματα διά στιλβώσεως (πιν. 10 : 11· πιν. 11 : 6). 3) Εἰς τὰ ἀγγεῖα μετὰ λαιμοῦ αἱ πλαστικαὶ θηλαὶ ἐπὶ τοῦ ἄκρου χείλους καὶ ἡ ἐγχάραξις εἰς τὴν βάσιν τοῦ λαιμοῦ ἀποτελοῦν ἄλλοτε μὲν συμπληρωματικὰ κοσμήματα (πιν. 10 : 5· πιν. 11 : 4), ἄλλοτε δὲ τὰ μόνα κοσμήματα (πιν. 10 : 12· πιν. 11 : 6, 7, 11). 4) Ἔγχάρακτα Γ2 (πιν. 9 : 3, 4), μὲ λευκὸν χρῶμα ἐντὸς τῶν ἐγχαράξεων.

Ρυθμὸς Λαρίσης (IV) : 1) Γραπτὰ Γ1α1 (πιν. 10 : 1, 3, 6, 9) δι' ἔστιλβωμένου λευκοῦ χρώματος. 2) «Rippled» Γ1α3 (πιν. 11 : 1, 2, 3). Ἐνταῦθα ἐντάσσεται καὶ τὸ τμῆμα 4 (πιν. 11) τοῦ δποίου αἱ ραβδώσεις (ripping) εἶναι περισσότερον ἀνάγλυφοι.

Εἰς τὸ τέλος τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς ἀνήκει πιθανότατα τὸ ἐγχάρακτον χεῖλος ἀρ. 1 (πιν. 9).

- ΣΧΗΜΑΤΑ.** 1) Φιάλαι - λεκάναι ρυθμοῦ Τσαγγλίου (σχ. 6 : α - ε).
 2) Ἀνοικταὶ λεκάναι μετὰ διμού σχηματισθέντος δι' δξείας κάμψεως, ρυθμοῦ Ἀράπη (σχ. 6 : ζ, η). 3) Ἀνοικταὶ λεκάναι μετὰ λαιμοῦ καὶ διμού ὡς ἴδιαιτέρων τμημάτων τοῦ ἀγγείου, ρυθμοῦ Ἀράπη (σχ. 6 : ιδ). 4) Λεκάναι μετὰ λαιμοῦ ρυθμοῦ Ἀράπη (σχ. 6 : ια - ιγ) καὶ Λαρίσης (σχ. 6 : ι). 5) Λεκάναι μετὰ λαιμοῦ ὑψηλοῦ ρυθμοῦ Ἀράπη ἢ Λαρίσης (σχ. 6 : ιε - ιζ). 6) Φιάλῃ τοῦ τέλους τῆς Νεολιθικῆς ἐποχῆς (σχ. 6 : θ).

II. ΕΙΔΩΛΙΑ

Δεκαεξά εἰδώλια (πιν. 12, 13 καὶ 16 : α - δ) ἐκ τῶν δύοιων 10 εἶναι πήλινα καὶ 4 λίθινα νεολιθικά, καὶ 2 πήλινα μυκηναϊκά.

Ἐκ τῶν 14 νεολιθικῶν τεμαχίων, ὀρισμένα πιθανὸν ἀποτελοῦν λειτουργικῶς τμήματα ἀγγείων²³ (πιν. 12 : 3, 8 λαβαὶ - 6, 7 πόδες). περιγράφονται καὶ ταῦτα ὡς εἰδώλια κατὰ τὴν μορφήν.

1ον (πιν. 12 - ἀρ. M. 9922) : Τὸ ἀριστερὸν ἡμίσυ τοῦ ἀπὸ τῆς κοιλίας κάτω σώματος γυναικείου εἰδωλίου μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός. Ἡ κοιλία φέρει μίαν ἀναδίπλωσιν, ἥ ἔδρα φέρει βαθεῖαν ἔχαραξιν. Προφανῶς τὸ εἰδώλιον ἡτο «στεατοπυγικόν»²⁴. Πηλὸς καθαρὸς ὀχροκίτρινος μὲ τεφρὸν πυρῆνα. Ἐπιφάνεια καστανέρυθρος ἐστιλβωμένη. Ὑψος 0,07. (Μέσης Νεολιθικῆς).

2ον (πιν. 12 καὶ 13 - ἀρ. M. 9916). Γυναικείον εἰδώλιον σωζόμενον ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ λαιμοῦ. Ἡ κεφαλὴ ἡτο ἔνθετος ἐξ ἀλλης ὄλης πιθανώτατα διότι ὑπάρχει δπὴ ἐντὸς τῆς κοιλότητος τῆς βάσεως τοῦ λαιμοῦ. Οἱ μαστοὶ δηλοῦνται ὑποτυπωδῶς δι' ἐπικολλήσεως ἐπὶ τοῦ στέρνου βάλου πηλοῦ, ἐλλείπει δὲ ὁ ἀριστερός. Ἡ προέχουσα ἔδρα (πιν. 13) καὶ αἱ χεῖρες ἀπὸ τῶν ὅμινων εἰχον ἐπίσης κατασκευασθῇ κεχωρισμένως καὶ ἐπεικολλήθησαν κατόπιν. Ὁ δεξιὸς πόνος σώζεται ἀκέραιος καὶ κάτωθεν εἶναι ἐπίπεδος. Πηλὸς καστανὸς ὀναμεμειγμένος μετ' ἄμμου. Ἐπιφάνεια δημαλὴ ἀλλ᾽ ἀλείαντος. Ὑψος 0,06 - πλάτος κατὰ τοὺς ὅμινους 0,055. (Μέσης Νεολιθικῆς).

3ον (πιν. 12 - ἀρ. M. 9923). Τριγωνικὴ κεφαλὴ ζώου μετὰ τμήματος τοῦ τραχήλου (λαβὴ ἀγγείου ;). Τὰ ὀπαὶ προεξεῖχον. Τὸ στόμα δηλοῦται δι' ἔντομῆς. Πηλὸς καστανέρυθρος μὲ ὀχροκίτρινον πυρῆνα. Ἐπιφάνεια ὀχροκίτρινος ἐστιλβωμένη. Μῆκος κεφαλῆς 0,055. (Μέσης Νεολιθικῆς).

4ον (πιν. 12 καὶ 13 - ἀρ. M. 9915). Κορμὸς γυναικείου εἰδωλίου ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τοῦ ὑπογαστρίου μὲ ἐλλείποντα τὸν ἀριστερὸν μαστὸν καὶ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἀπὸ τοῦ ὅμινου. Ὁ κορμὸς ἔχει ἐλαφράν κλίσιν πρὸς τὰ κάτω καὶ ἀριστερά. Πηλὸς καθαρὸς ὀχρόλευκος. Ἐπιφάνεια ἐστιλβωμένη εἰς τὸ χρῶμα τοῦ πηλοῦ. Ὑπάρχει γραπτὴ γραμμικὴ διακόσμησις (A3β) ἐπὶ τῆς ράχεως καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους. Ὑψος 0,055 - πλάτος κατὰ τοὺς ὅμινους 0,046 (Μέσης Νεολιθικῆς).

5ον (πιν. 12 καὶ 13 - ἀρ. M. 9918). Ἀμορφὸν, πιθανὸν γυναικείον, εἰδώλιον σωζόμενον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τοῦ ὑπογαστρίου. Αἱ χεῖρες εἶναι ἀπλαῖς ἀποφύ-

23. Jahrbuch, 68, 1953, σελ. 1 κ.ξε.· ἡ Αὐγή, σελ. 119.

24. Δ - Σ, πιν. 32 : 3, 6 - (διὰ σχῆμα εἰδωλίου).

σεις μὲ ἀποκεκομένα τὰ πρὸς τά ἔσω κλίνοντα ἄκρα αὐτῶν. Πλακωτὸν εἰς τὸ στῆθος γίνεται κυλινδρικὸν ἀπὸ τοῦ δμφαλοῦ, δοποῖος δηλοῦνται ὡς δπὴ εἰς τὸ μέσον τοῦ κορμοῦ. Πηλὸς καστανοκίτρινος καθαρός. Ἐπιφάνεια ἀστιλβωτος μὲ γραπτὴν διακόσμησιν (Α3β) ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τῆς ράχεως. "Υψος 0,043 - πλάτος κατὰ τοὺς δώμους 0,06. (Τοῦ τέλους τῆς Μέσης Νεολιθικῆς).

6ον (πιν. 12 - ἀρ. M. 9920). Τμῆμα ἐκ τοῦ κάτω ἡμίσεος εἰδωλίου (ποὺς ἀγγείου;). Ἐγχαράξεις δηλοῦν τὴν περιοχὴν τῆς κοιλίας καὶ τοῦ ἄκρου ποδός. Πηλὸς ἀνοικτὸς καστανός. Ἐπιφάνεια ωχροκίτρινος ἐστιλβωμένη μὲ ἵχνη γραπτῆς διακοσμήσεως (Α3β). "Υψος 0,044 (Μέσης Νεολιθικῆς).

7ον. (πιν. 12 - ἀρ. M. 9921). Κυλινδρικὸς λαιμὸς (ἢ ποὺς ἀγγείου;). Πηλὸς ωχροκίτρινος πορώδης. Ἐπιφάνεια ἀστιλβωτος μὲ γραπτὴν διακόσμησιν (Α3β). "Υψος 0,048.

8ον (πιν. 12 - ἀρ. M. 9924). "Αμορφὸν εἰδώλιον, κυλινδρικὸν εὐρυνόμενον κάτω πρὸς δημιουργίαν βάσεως (λαβὴ ἀγγείου;). Πηλὸς τεφρομέλας καθαρός. Ἐπιφάνεια καστανοκίτρινος ἐστιλβωμένη. "Υψος 0,055. (Ὑστέρας Νεολιθικῆς).

9ον (πιν. 12 - ἀρ. M. 9917). Τμῆμα ἐκ τοῦ ἄνω σώματος ἀμόρφου πλακωτοῦ εἰδωλίου. Πηλὸς τεφρομέλας ἀναμεμειγμένος μετ' ἄμμου. Ἐπιφάνεια ἀστιλβωτος. "Υψος 0,04 - πλάτος κατὰ τοὺς δώμους 0,06. (Ὑστέρας Νεολιθικῆς).

10ον (πιν. 12 - ἀρ. M. 9919). Τὸ ἀπὸ τῆς δσφούς κάτω ἡμισυ γυναικείου εἰδωλίου (πλαγία δψις). Προφανῶς τὸ εἰδώλιον παρίσταται ἐνδεδυμένον. Πηλὸς καστανός. Ἐπιφάνεια ωχρόλευκος ἐστιλβωμένη μὲ γραπτὴν διακόσμησιν (Β3α3). "Υψος 0,048. (Ὑστέρας Νεολιθικῆς).

11ον (πιν. 16 : α - ἀρ. M. 9928). Ἐπίπεδος τριγωνικὴ κεφαλὴ μετὰ τμήματος τοῦ λαιμοῦ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Ἡ κυρία, προφανῶς, δψις εἶναι ἐστιλβωμένη. "Υψος 0,033 - πάχος 0,004. (Ὑστέρας Νεολιθικῆς).

12ον (πιν. 16 : β - ἀρ. M. 9926). "Ακέραιον ἀμορφὸν εἰδώλιον (;) ἐκ τεφρολεύκου μαρμάρου. Μῆκος 0,067 (Ὑστέρας Νεολιθικῆς).

13ον (πιν. 16 : γ - ἀρ. M. 9925). Τμῆμα ἀμόρφου εἰδωλίου (;) ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. "Υψος 0,043. (Ὑστέρας Νεολιθικῆς).

14ον (πιν. 16 : δ - ἀρ. M. 9931. 2). Κεφαλὴ ἀκρολιθικοῦ εἰδωλίου 25 (;) ἐκ μαρμάρου. Μῆκος 0,045. (Μέσης ἢ "Υστέρας Νεολιθικῆς).

15ον (πιν. 12 - ἀρ. M. 9927. 1). Μυκηναϊκὸν ἀκέφαλον γυναικείον εἰδώλιον τοῦ τύπου «Ταῦ». "Υψος 0,05 (LH III A₂).

16ον (πιν. 12 - ἀρ. M. 9927. 2). Κεφαλὴ μετὰ λαιμοῦ καὶ τμήματος τοῦ δώμου γυναικείου μυκηναϊκοῦ εἰδωλίου, πιθανώτατα τοῦ τύπου «Φί». "Υψος 0,029 (LH III A₂).

III. ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

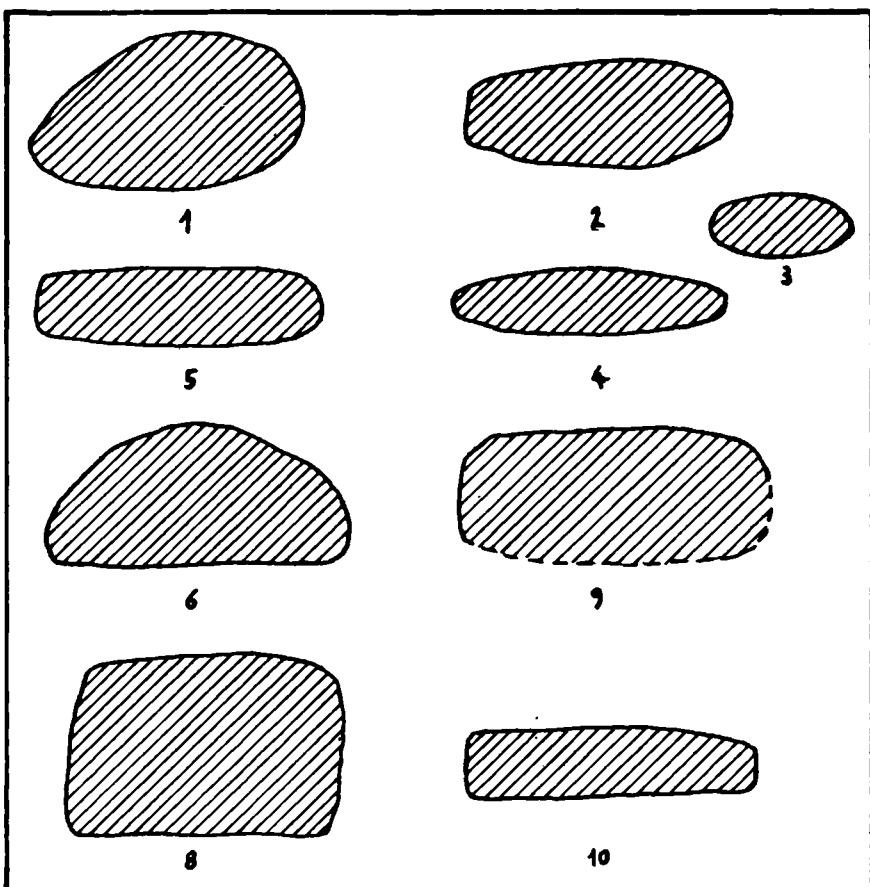
Πελέκεις : Ἐκ τῶν ἔνδεκα πελέκεων (πιν. 14 καὶ 15), ἐπτὰ εἶναι ἀκέραιοι ἢ σχεδὸν ἀκέραιοι (πιν. 14 : 1 - 5, 7, 9) καὶ τρεῖς εἶναι τμήματα πελέκεων : δύο πτέρναι καὶ μία κόψις (πιν. 14 : 6, 8, 10). "Υπάρχει καὶ μικρὸν τμῆμα ἐκ τοῦ σώματος πελέκεως (πιν. 14 : 11).

Τὸ μῆκος τῶν πελέκεων εἶναι ἀπὸ 0,038 - 0,068 καὶ τὸ πλάτος ἀπὸ

25. Pr. Th. fig. 25 a-c.

0,02 - 0,042, αἱ δύο πτέρναι δὲ προέρχονται πιθανὸν ἐκ μεγαλυτέρων πελέκεων. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν περισσοτέρων εἶναι ἐστιλβωμένη.

Εἰς τὴν περιγραφὴν κατωτέρω, οἱ πελέκεις ὑπάγονται κατὰ τὸ σχῆμα

ΣΧ. 7. Τομαὶ πελέκεων (1 : 1).

εἰς τοὺς τύπους τοὺς δόποίους ἐθέσπισεν δ Τσούντας²⁶. Ἡ περιγραφὴ τοῦ χρώματος τοῦ πετρώματος αὐτῶν βασίζεται εἰς γεωλογικὴν δρολογίαν²⁷. Τὸ πέτρωμα, σερπεντινίτης²⁸, εἶναι ἐντοπίας προελεύσεως.

26. Δ - Σ, σελ. 307· χρονολόγησις, σελ. 314.

27. Τὰ πετρώματα, σελ. 198 κ. ἔξ.

28. Οἱ σερπεντινίται, ὡς πετρώματα, ἔχουν μικρὸν βαθμὸν σκληρότητος. Εἰδικῶς δῆμος εἰς τὴν περιοχὴν Λαρίσης, οἱ σερπεντινίται ἔχουν σκληρότητα μεγαλύ-

Περιγραφή (πιν. 15 και 16 - πλαγία δψις σχ. 7 δριζόντιαι τομαί).

1. Τύπου Α, ἀκέραιος ἐκ πρασίνου σερπεντινίτου μὲ λατύπας ἐκ σερπεντινίτου μαρμάρου ἀνοικτού πρασίνου χρώματος. Ἐπιφάνεια λεία. Μῆκος 0,058, πλάτος 0,038 (ἀρ. M. 9930. 1).

2. Τύπου Β, σχεδόν ἀκέραιος ἐκ πρασίνου σερπεντινίτου μὲ μελανοπρασίνους λατύπας. Ἀμφίκυρτος. Ἐπιφάνεια ἐλαφρῶς ἐστιλβωμένη. Μῆκος 0,055, πλάτος 0,036 (ἀρ. M. 9930. 2).

3. Τύπου Β, ἀκέραιος, ἐκ σερπεντινίτου ἀνοικτού πρασίνου χρώματος μὲ λατύπας αἱ δοποῖαι σχηματίζουν νεφοειδῆ σχήματα. Ἀμφίκυρτος. Ἐπιφάνεια ἐστιλβωμένη. Μῆκος 0,034, πλάτος 0,02 (ἀρ. M. 9930. 3).

4. Τύπου Β, ἀκέραιος ἐκ τεφρομέλανος σχιστολιθικοῦ σερπεντινίτου μὲ φλεβίδια ἀνοικτού πρασίνου χρώματος. Ἀμφίκυρτος. Ἐπιφάνεια ἐστιλβωμένη. Μῆκος 0,046, πλάτος 0,039 (ἀρ. M. 9930. 4).

5. Τύπου Β, ἀκέραιος ἐκ μέλανος σχιστολιθικοῦ σερπεντινίτου. Ἐπιπεδόκυρτος²⁹. Ἐπιφάνεια ἐστιλβωμένη. Μῆκος 0,043, πλάτος 0,041 (ἀρ. M. 9930. 5).

6. Τύπου Β, πτέρνα ἐπιπεδοκύρτου πελέκεως ἐκ μελανοπρασίνου σερπεντινίτου. Ἐπιφάνεια ἐστιλβωμένη. Πλάτος 0,04 (ἀρ. M. 9930. 7).

7. Τύπου Β, σμίλη (;) ἐκ μελανοπρασίνου σχιστολιθικοῦ σερπεντινίτου. Ἐπιφάνεια ἐστιλβωμένη. Μῆκος 0,032, πλάτος 0,029, πάχος 0,005 (ἀρ. M. 9930. 6).

8. Τύπου Γ, πτέρνα πελέκεως ἐκ πρασίνου κερατολίθου³⁰. Ἐπιφάνεια ἐστιλβωμένη. Πλάτος 0,035. (ἀρ. M. 9930. 10).

9. Τύπου Δ, τμῆμα πελέκεως ἐκ σερπεντινίτου βαθέος πρασίνου χρώματος. Ἐλλείπονταν ἡ ἐτέρα τῶν μακρῶν πλευρῶν καὶ ἡ κόψις κατὰ τὸ ημισύ. Ἐπιφάνεια ἐστιλβωμένη. Μῆκος 0,068, πλάτος 0,042 (ἀρ. M. 9930. 9).

10. Τύπου Δ, κόψις πελέκεως ἐκ κερατολίθου χρώματος ἵλοντος. Ἐπιφάνεια ἐλαφρῶς ἐστιλβωμένη. Μῆκος 0,038, πλάτος 0,038 (ἀρ. M. 9930. 8).

11. Τμῆμα ἐκ τοῦ σώματος πελέκεως ἐκ σερπεντίνου δφίτου. Ἐπιφάνεια ἐστιλβωμένη (ἀρ. M. 9930. 11).

*Άλλα λίθινα ἀντικείμενα - *Οστέινα ἀντικείμενα.

Παραλληλεπίδου σχήματος ἀκέραιον ἀντικείμενον ἐκ χαλαζίτου (;), ἀγνώστου χρήσεως (πιν. 14: 12 - ἀρ. M. 9937. 1). Αἱ δονοὶ στεναὶ μακρὰ ἔδραι φέρουν στίλβωσιν. Μῆκος 0,059, πλάτος 0,026.

Διάτρητα ψέλια (πιν. 16, 1 - ἀρ. M. 9932 2, 3, 4). Δύο κυκλικά ἐκ μέλανος καὶ πρασίνου στεατίτου καὶ ἐν ὁδοιδές ἐλλειψοειδοῦς τομῆς ἐκ μέλανος κεροστιλβίτου, εἰς τὸ τρῆμα τοῦ δοπίου ὑπάρχουν λεπτοὶ δακτύλιοι ἐκ τῆς διατρήσεως.

Τέσσαρα δισκία (πιν. 16: 3 - ἀρ. M. 9934) ἀγνώστου χρήσεως³¹, ἐν ἑκ χαλαζίτου, ἐν ἑκ σερπεντινίτου καὶ δονὸς ἐκ στεατίτου. Εἰς τὸ μεγαλύτερον, ἡ διάμετρος εἶναι 0,015 καὶ τὸ πάχος 0,005.

τέραν, «ὅφειλομένην εἰς μεταγενεστέραν ἀποκρυστάλλωσιν τῶν δρυκτολογικῶν συστατικῶν» : Τὰ Πετρώματα, σελ. 198.

29. Δ - Σ, σελ. 309.

30. Ὁ κερατολίθος, σκληρότερος τοῦ σερπεντινίτου, ἐνυπάρχει εἰς μικρὰς ποσότητας ἐντὸς αὐτοῦ : Τὰ Πετρώματα, σελ. 244.

31. Ἡ Αὔγη, σελ. 82.

Τμῆμα μαρμαρίνου κυλινδρικοῦ ἀντικειμένου (πιν. 16 : 4 - ἄρ. M. 9931. 3). Ἐπιφάνεια ἀστιλβωτος. Μῆκος 0,026, διάμετρος 0,014.

Μαρμάρινον ἐνώτιον, ἀκέραιον θεσσαλικοῦ τόπου³² (πιν. 16 : 5 - ἄρ. M. 9931. 4). Ἡ ἐντομὴ εἶναι λιαν ἀβαθῆς καὶ λεπτή. Ἐπιφάνεια ἔστιλβωμένη. Μῆκος 0,019, διάμετρος ἀνω 0,006.

Τμῆμα μαρμαρίνου ἀγγείου (;) (πιν. 16 : 6 - ἄρ. M. 9931. 1).

Τριπτήρ μαρμάρινος σχήματος «χελώνης» (κυρτοεπίπεδος) (πιν. 16 : 7 - ἄρ. M. 9931. 5). Μῆκος 0,041, πάχος 0,026.

Τοξοειδὴ ψέλια³³ (;) ἐκ μαρμάρου (πιν. 16 : 8, 9 - ἄρ. M. 9936. 1, 3). Εἰς τὸ ἀνω ἄκρον των ἑφερον τρῆμα. Ἐπιφάνειαι ἔστιλβωμέναι.

Ξέστρον μονόπλευρον (;) καὶ λεπτὸς τομῆς τραπεζίου ἐξ δψιανοῦ (πιν. 16 : 10, 11 - ἄρ. M. 9933. 3, 2).

Λεπτὸς ἡ ξέστρον τομῆς τραπεζίου ἐκ μαρμάρου (πιν. 16 : 13 - ἄρ. M. 9933. 1).

Λεπτὸς τριγωνικῆς τομῆς ἐξ δοτοῦ (πιν. 16 : 12 - ἄρ. M. 9933. 4), ἐπικεχρισμένη διὰ μέλανος χρώματος. Ἀπομίμησις προφανῶν λεπίδος δψιανοῦ³⁴.

Οστέιναι βελόναι (πιν. 16 : 2 - ἄρ. M. 9936. 2, 4). Ἐπιφάνειαι ἔστιλβωμέναι.

Οστρεον (πιν. 16 : 14 - ἄρ. M. 9935) φέρον ἔσωτερικῶς ἐρυθρὸν χρῶμα.

Πήλινα ἀντικείμενα (πιν. 16, 17).

«Κομβίον» (;) ἐκ καστανοτέφρου πηλοῦ (πιν. 16 : 15 - ἄρ. M. 9937. 3). Ἡ ἔσωτερικὴ πλευρὰ εἴναι κοίλη καὶ φέρει μικρὸν ἔξογκωμα εἰς τὸ κέντρον.

Ἐξ πήλινα σφαιρίδια³⁵ καὶ τμῆμα λιθίνου σφαιριδίου (;) (πιν. 17 : 1, 2, 4 καὶ 3 - ἄρ. M. 9938). Ὁ πηλὸς εἴναι τεφρὸς ἡ καστανός.

Δύο σφονδύλια (πιν. 17 : 5, 6 - ἄρ. M. 9937. 8, 4), ἐν σφαιρικὸν πεπλατυσμένον διαμέτρου 0,034 καὶ ἐν τετράπλευρον πλευρᾶς 0,031. Πηλὸς καστανός. Ἐπιφάνειαι ἐλαφρῶς ἔστιλβωμέναι.

Πήλινον ἐνώτιον, ἀκέραιον Θεσσαλικοῦ τόπου (πιν. 17 : 7 - ἄρ. M. 9937. 2). Πηλὸς τεφρομέλας. Μῆκος 0,036, μεγίστη διάμετρος 0,016.

Τὸ τμῆμα 8 (πιν. 17 - ἄρ. M. 9937. 6) προέρχεται πιθανὸν ἐξ ἐνωτίου ἡ πηνίου.

Πηνίον³⁶ πήλινον ἄνοπτον (πιν. 17 : 10 - ἄρ. M. 9937. 7). Πηλὸς καστανέρυθρος ἀναμεμειγμένος μὲν ἀμμον καὶ ἄχυρον. Μῆκος 0,07, διάμετρος 0,049.

Τὸ ἀνω τμῆμα ἀγκίστρου ἡ βάρους (;) (πιν. 17 : 9 - ἄρ. M. 9932. 1). Πηλὸς τεφροκάστανος ἀναμεμειγμένος μετ' ἀμμού. Ἡ δηλὴ ἥνοιχθη μετὰ τὴν δπτησιν. Μῆκος 0,04.

32. Ἡ Αὔγη, σελ. 83.

33. Τὸ ὄπ' ἄρ. 9 ὁμοιάζει πρὸς δστέινον ἀντικείμενον ἐκ Τσαγγλίου ἐρυθρευόμενον ὡς «bow for drilling?» (Pr. Th., σελ. 42).

34. Τὸ γεγονός τῶν ἀπομιμήσεων (μαρμαρίνης καὶ δστεῖνης), ἀγνωστον, δλ. λωθεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, δηλοὶ δτι ἡ ἐννοια τῆς λεπίδος ἔταυτίζετο πρὸς τὴν δλην κατασκευῆς τῶν κατ' ἔξοχὴν λεπίδων, ἐκ πυριτολίθου ἡ δψιανοῦ, καὶ πιθανὸν δτι ἡ δλη αὐτὴ δὲν ὑπῆρχεν εἰς ποσότητα.

35. Διὰ χρονολόγησιν σφαιριδίων : Ἡ Αὔγη, σελ. 119· Hesperia, 1962, σελ. 203.

36. Hesperia, 1962, σελ. 204.

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

'Η ἔξέτασις τοῦ ἀνωτέρω ὑλικοῦ ἔδειξεν δτὶ ή Μεσιανὴ Μαγούλα ἀποτελεῖ τυπικὸν νεολιθικὸν συνοικισμόν, ή διάρκεια ζωῆς τοῦ δποίου ἔκτείνεται καὶ εἰς τὰς τρεῖς περιόδους τῆς Νεολιθικῆς ἐποχῆς. Τὸ γεγονός δτὶ εἰς τὴν κεραμεικὴν διεκρίθησαν φάσεις ἐντὸς τῶν περιόδων δὲν σημαίνει καὶ τὴν ὑπαρξίν τῶν ἀντιστοίχων στρωμάτων, πᾶσα δὲ προσπάθεια πρὸς ἀποκατάστασιν στρωματογραφίας ἐκ τοῦ ὑλικοῦ τούτου θὰ κατέληγεν εἰς ἀναληθῆ εἰκόνα.

Τὰ συμπεράσματα τοῦ Τσούντα, ως τὰ μόνα προερχόμενα ἐξ ἀνασκαφῆς, δὲν διαφωτίζουν πολὺ τὸ θέμα τοῦτο. Ἀναφέρονται τὰ κάτωθι :

1) 'Η ἐπίχωσις τῆς δοκιμαστικῆς τομῆς ἡτο «πολὺ ὁμοειδῆς καὶ σχετικῶς πολὺ καθαρά». Ἐκ ταύτης ἀπεδείχθη ἀπλῶς ή σκοπιμότης, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀνασκαφέως, τῆς ἐπιχώσεως τοῦ λόφου (πύργος ή σκοπιά) ³⁷.

2) Εἰς τὴν κορυφὴν καὶ τὴν βάσιν τοῦ λόφου ἀπεκαλύφθησαν λείψανα οἰκημάτων. Ἐκ τοῦ κειμένου πρέπει νὰ συμπεράνωμεν δτὶ τὰ λείψανα ταῦτα ἀνήκον εἰς τὴν «ἀρχαιοτέραν περιόδον τοῦ λιθικοῦ αἰῶνος» ('Αρχαιοτέραν καὶ Μέσην Νεολιθικὴν δηλαδή), σαφεῖς δμως ἐνδείξεις δι' ἀκριβεστέραν χρονολόγησιν τῶν οἰκημάτων δὲν ἀναφέρονται.

3) 'Ο συνοικισμὸς ἥκμασε κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν περιόδον τοῦ λιθικοῦ αἰῶνος, ἐκφράζεται μάλιστα ή πιθανότης ὑπάρξεως δύο φάσεων ἐντὸς αὐτῆς («ὅταν δ λόφος ἐπεχώσθη δ συνοικισμὸς πιθανῶς προϋπήρχεν») ³⁸. Αἰτιολόγησις τῶν ἀνωτέρω δὲν ἀναφέρεται.

4) Τὰ μελανοβαφῆ Γ 1 α ὅστρακα συνελέγησαν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ τύμβου ή κατὰ τὴν δοκιμαστικὴν ἀνασκαφὴν εἰς μικρὸν βάθος — μετ' αὐτῶν δὲ εὑρέθησαν καὶ τὰ Γ 1 β — ³⁹.

Γενικῶς δμως διὰ τῶν ἀνωτέρω συμπερασμάτων γίνεται φανερόν, καὶ ἐκ τοῦ παρόντος ὑλικοῦ ἐπαληθεύεται, δτὶ δ συνοικισμὸς τῆς Μεσιανῆς Μαγούλας διήρκεσε καθ' δλην τὴν 'Αρχαιοτέραν καὶ Μέσην Νεολιθικὴν περιόδον, ὑπῆρχε δὲ καὶ ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὴν 'Υστέραν Νεολιθικήν. Εἶναι δυνατὸν νὰ προστεθῇ δτὶ ή μετάβασις ἐκ τῆς 'Αρχαιοτέρας εἰς τὴν Μέσην καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὴν 'Υστέραν νεολιθικὴν περιόδον ὑπῆρξεν συνεχῆς (ὅστρακα «Cardium» ἀφ' ἐνὸς — κεραμεικὴ παρακμῆς Α 3 β, ὅστρακα Γ 1 β καὶ εἰδώλια ἀφ' ἐτέρου).

37. Δ - Σ, σελ. 123 - 124. "Αλλως ἐρμηνεύεται δ τύμβος ὑπὸ τῶν Wace - Thompson (Pr Th. σελ. 55).

38. Δ - Σ, σελ. 123.

39. Δ - Σ, σελ. 241 καὶ 243.

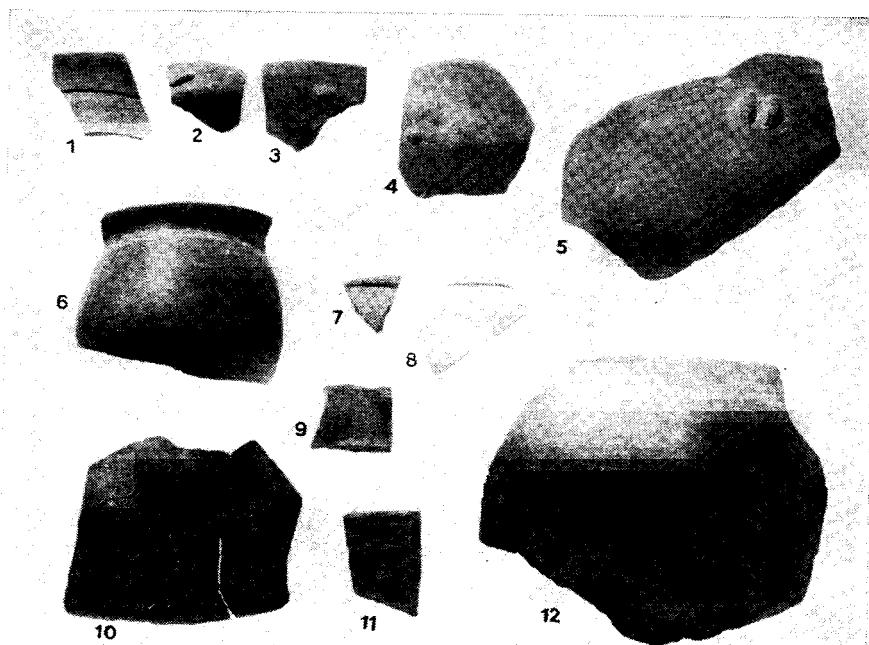
Ἐν σχέσει τέλος πρὸς τοὺς γειτονικοὺς συνοικισμοὺς ἡ Μεσιανὴ ἔμφανίζει δμοιότητας πρὸς τὸν συνοικισμὸν τῆς Ὄτζάκι - Μαγούλας.

ΤΑΥΤΙΣΙΣ ΣΧΕΔΙΩΝ — ΠΙΝΑΚΩΝ

Σχέδιον 2 :	$\alpha - \sigma\tau$	= πιν. 2 : 12, 7, 8, 6, 9, 11.
	$\eta - \iota\beta$	= πιν. 2 : 10, 2, 4, 5, 1.
Σχέδιον 3 :	α	= πιν. 3 : 11.
	β	= πιν. 4 : 2.
Σχέδιον 4 :	α, β	= πιν. 3 : 1, 6.
	γ, δ	= πιν. 6 : 1, 2.
	$\sigma\tau - \theta$	= πιν. 6 : 6, 8, 12, 4.
	$\iota - \iota\gamma$	= πιν. 5 : 10, 4, 7, 11.
Σχέδιον 5 :	$\alpha - \gamma$	= πιν. 8 : 11, 12, 4,
	$\varepsilon - \zeta$	= πιν. 8 : 3, 7, 8.
	$\eta - \iota\beta$	= πιν. 9 : 5, 8, 7, 6, 11a.
Σχέδιον 6 :	$\alpha - \varepsilon, \zeta$	= πιν. 10 : 13, 15, 12, 14, 2, 7.
	θ	= πιν. 9 : 1.
	$\iota\alpha, \iota\delta$	= πιν. 10 : 5, 18.
	$\iota, \iota\beta, \iota\gamma$	= πιν. 11 : 1, 13, 9.
	$\iota\varepsilon, \iota\sigma\tau, \iota\zeta$	= πιν. 11 : 6, 8, 7.

Πίν. 1. Μεσιανή Μαγούλα. Μονόχρωμος φιάλη τῆς Ἀρχαιοτέρας νεολιθικῆς.

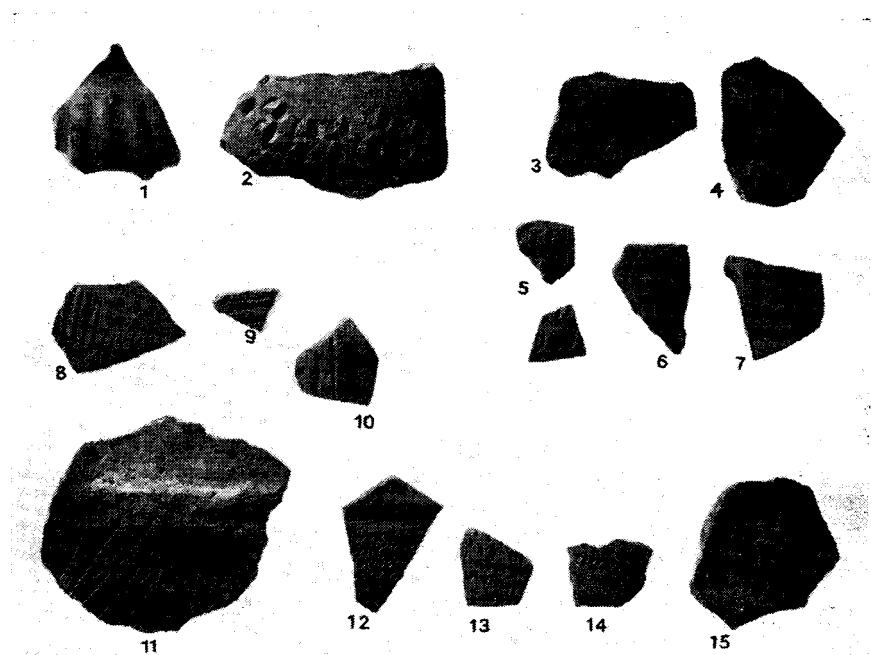

MNHMΩΝ 3 (1973)

Πίν. 2. Μεσιανή Μαγούλα. Μονόχρωμα ἀρχαιοτέρας νεολιθικῆς.

Ψηφιοποήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πλανεπιστημού

Με την ἀδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

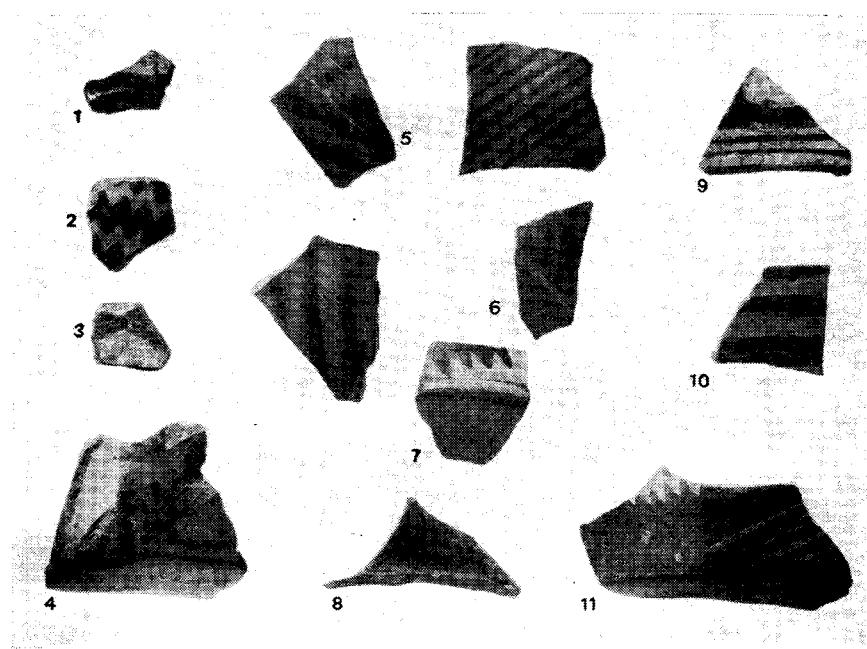

Πίν. 3. Μεσιανή Μαγούλα. Ἐμπίεστα ἀρχαιοτέρας νεολιθικῆς.

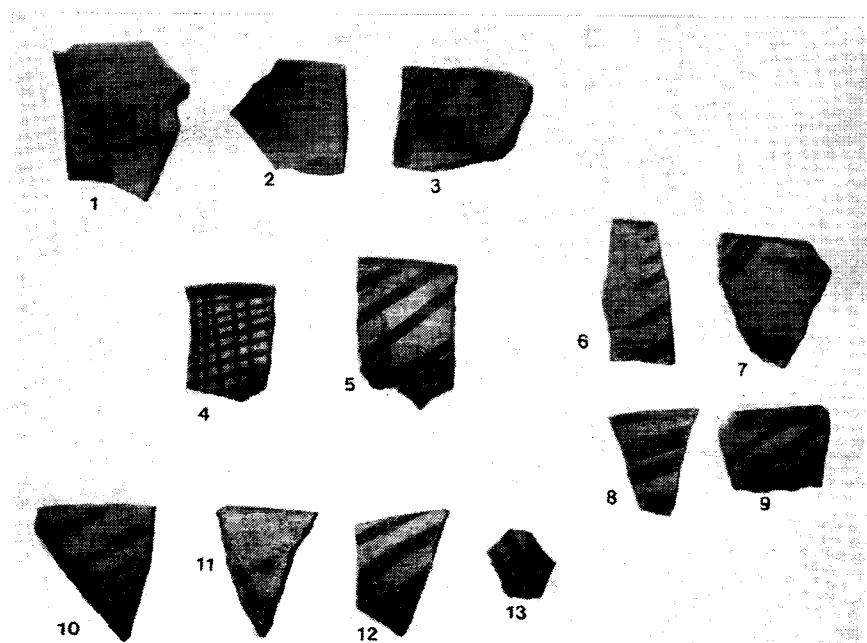

Πίν. 4. Μεσιανή Μαγούλα. Πρώιμον γραπτὸν — «Cardium» ἀρχαιοτέρας νεολιθικῆς.
MNHMΩΝ 3 (1973)

Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την ἀδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

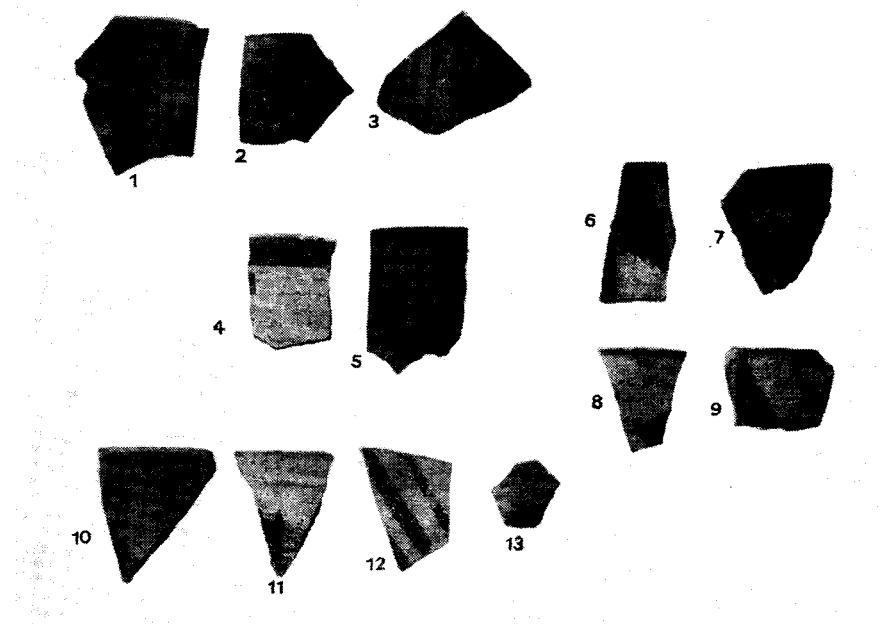

Πίν. 5. Μεσιανή Μαγούλα. Γραπτά και ξεστὸν (ἀρ. 10) Μέσης νεολιθικῆς

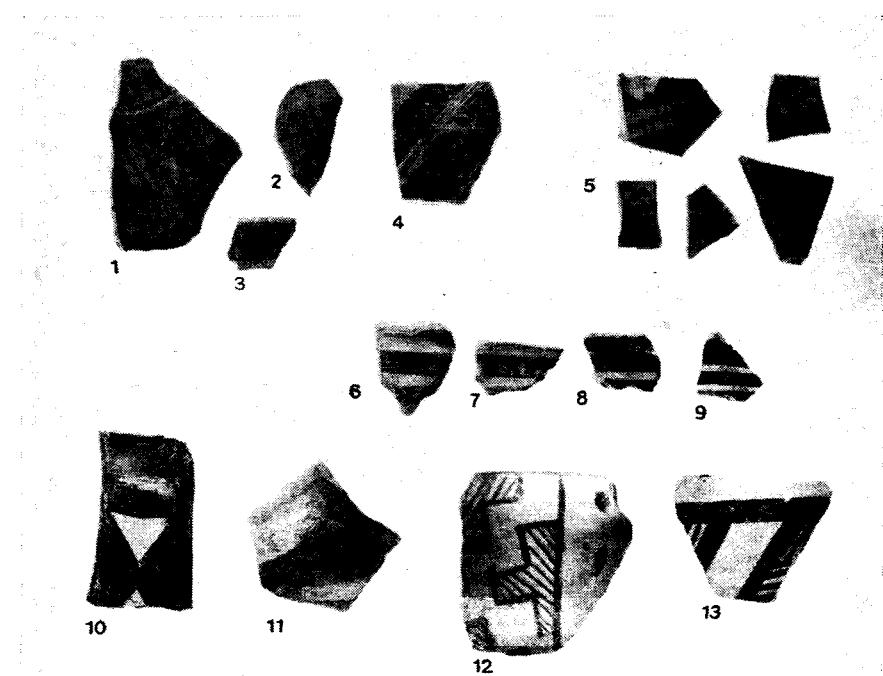

Πίν. 6. Μεσιανή Μαγούλα. (Γραπτὰ (Α3β, Α3γ) Μέσης νεολιθικῆς. MNHMΩΝ 3 (1973))

Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την ἀδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

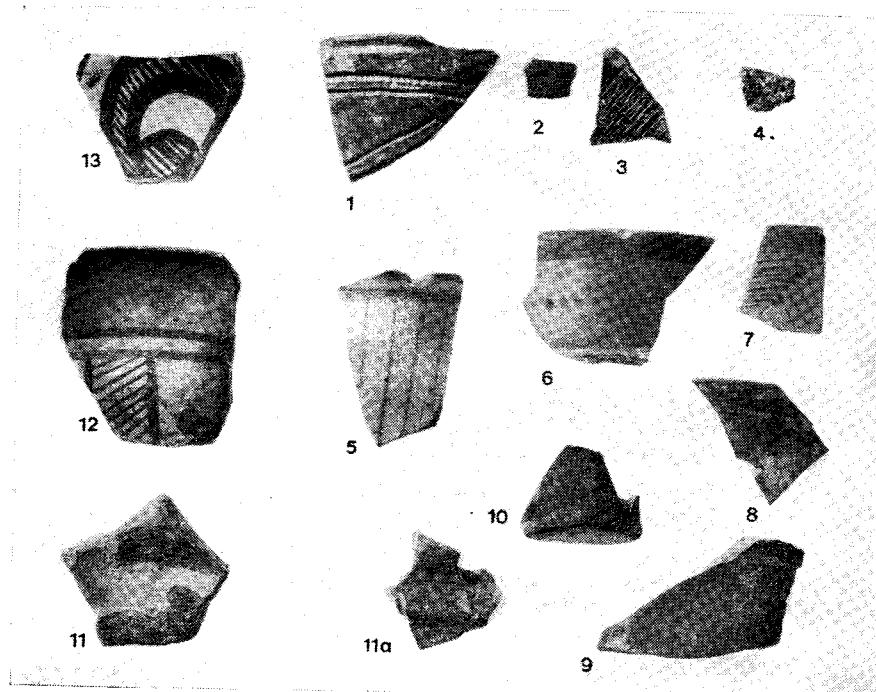

Πίν. 7. Μεσιανή Μαγούλα. Ἐσωτερική ἐπιφάνεια γραπτῶν (Α₃β, Α₃γ)
Μέσης νεολιθικῆς.

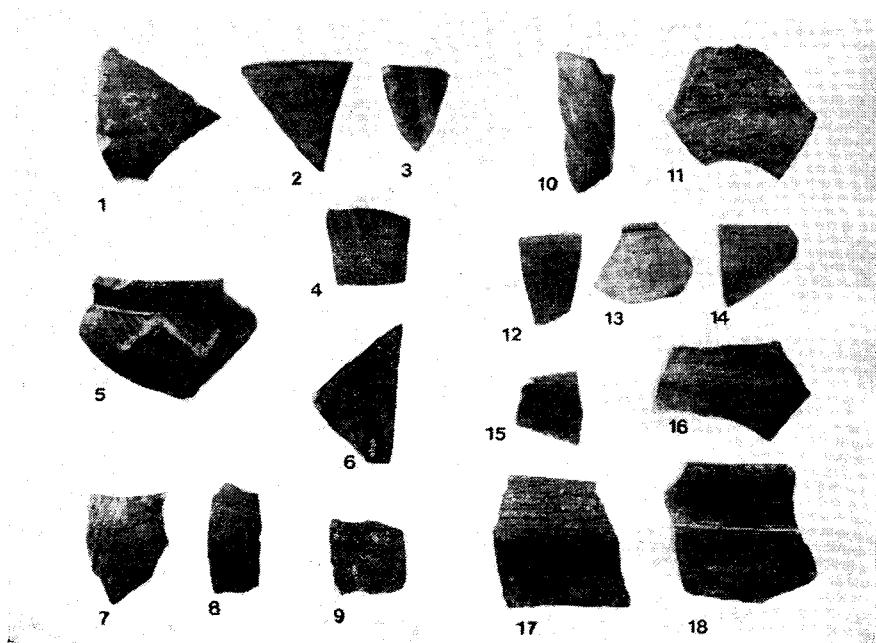

Πίν. 8. Μεσιανή Μαγούλα. Γραπτὰ (Ι, ΙΙ, ΙV) Ὑστέρας νεολιθικῆς.
Ψήφιστηθῆκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πλανεπιστημού
Με την ἀδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

MNHMON 3 (1973)

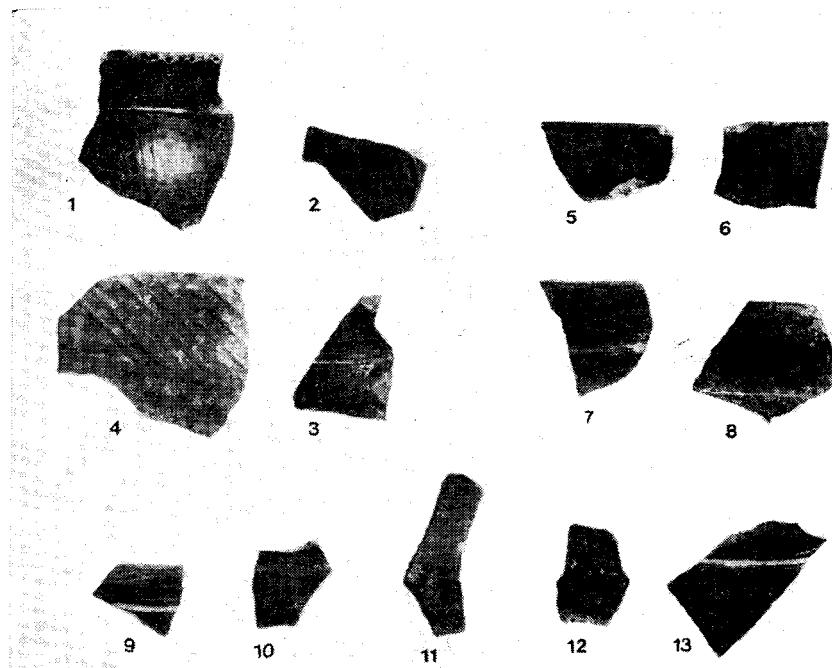

Πίν. 9. Μεσιανή Μαγούλα. Γραπτά, Ἐγχάρακτα, Τεφρά ($\Gamma_1\beta$)
Υστέρας νεολιθικῆς.

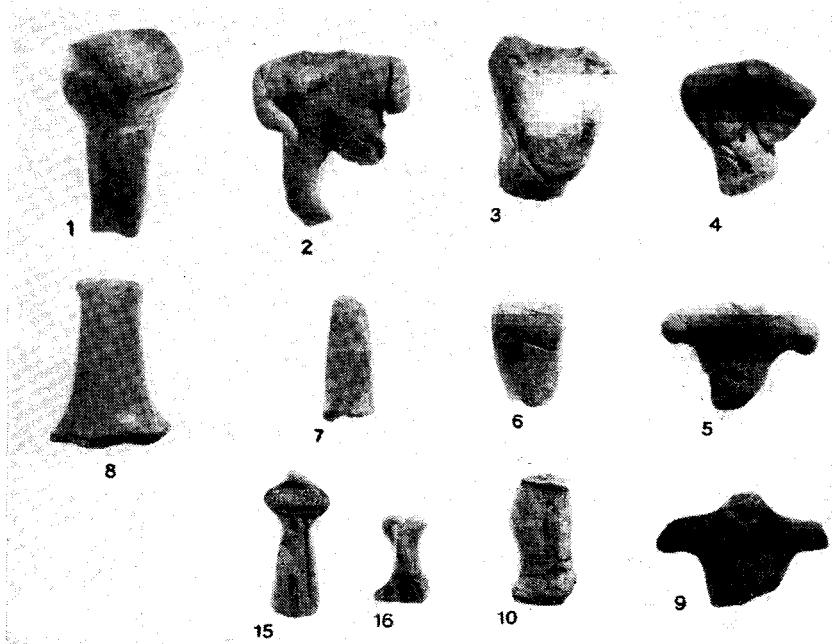

Πίν. 10. Μεσιανή Μαγούλα. ΜΝΗΜΩΝ 3 (1973). Υστέρας νεολιθικῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την ἀδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

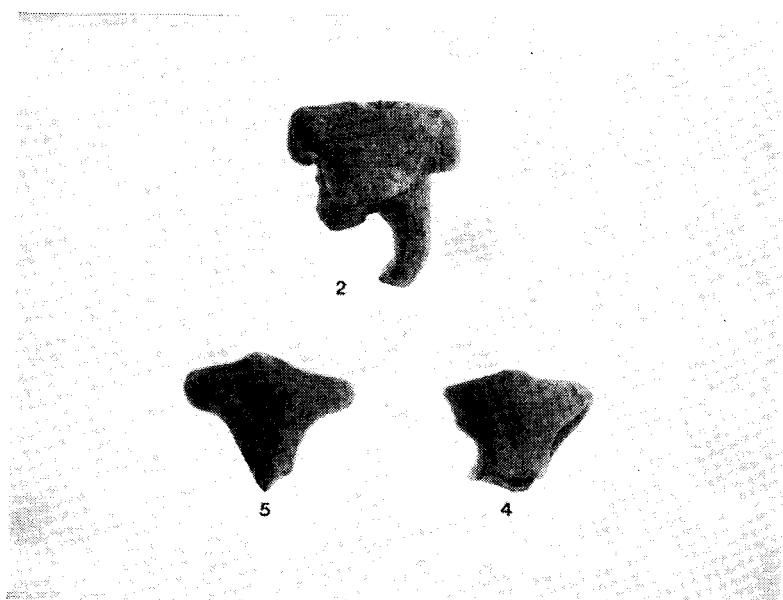

Πίν. 11. Μεσιανή Μαγούλα. Μελανοβαφή 'Υστέρας Νεολιθικής.

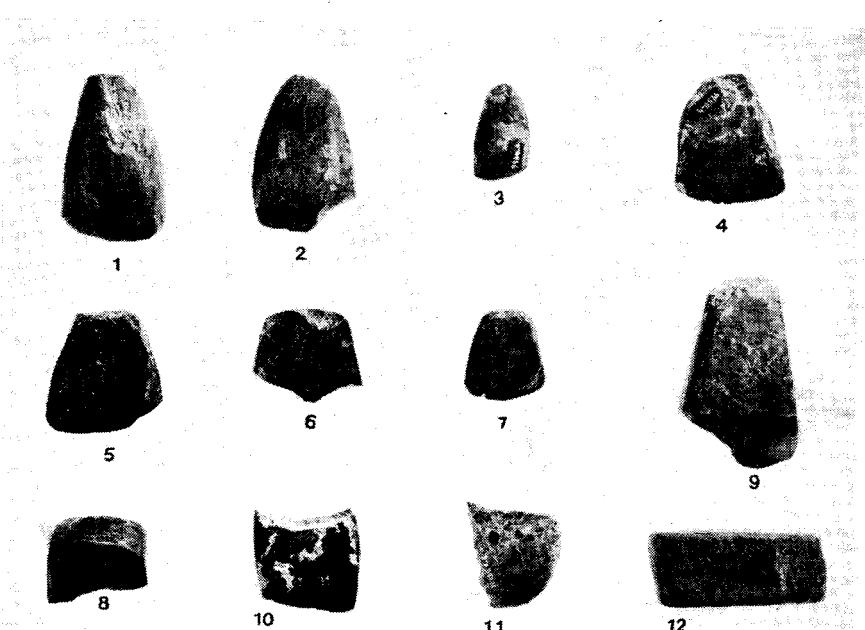

Πίν. 12. Μεσιανή Μαγούλα. Νεολιθικά και μυκηναϊκά πήλινα ειδώλια.
MNHMΩΝ 3 (1973)

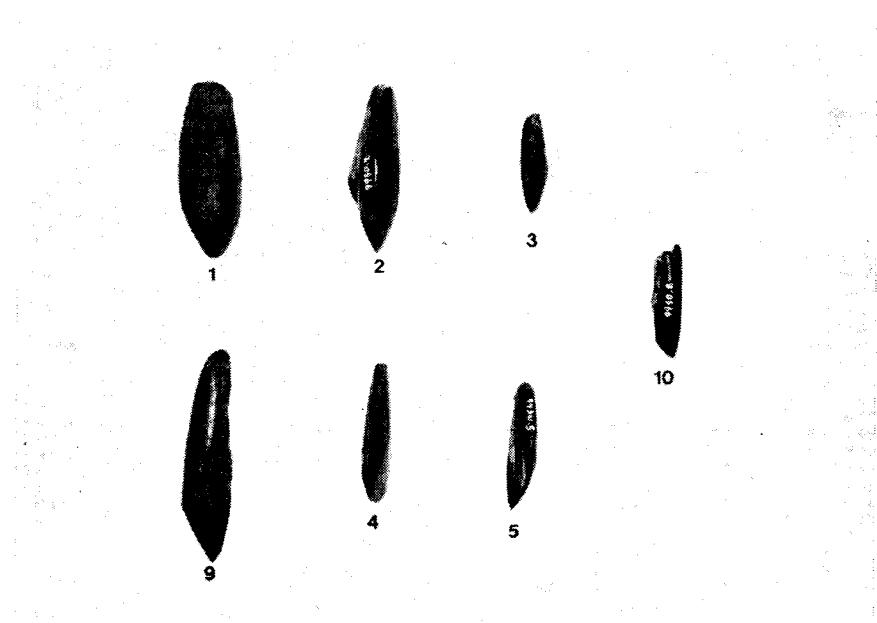
Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την άδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

Πίν. 13. Μεσιανή Μαγούλα. Ὁπισθία ὅψις πηλίνων εἰδωλίων
Μέσης νεολιθικῆς.

Πίν. 14. Μεσιανή Μαγούλα. Πελέκεις και λιθίνων ἀντικείμενον.

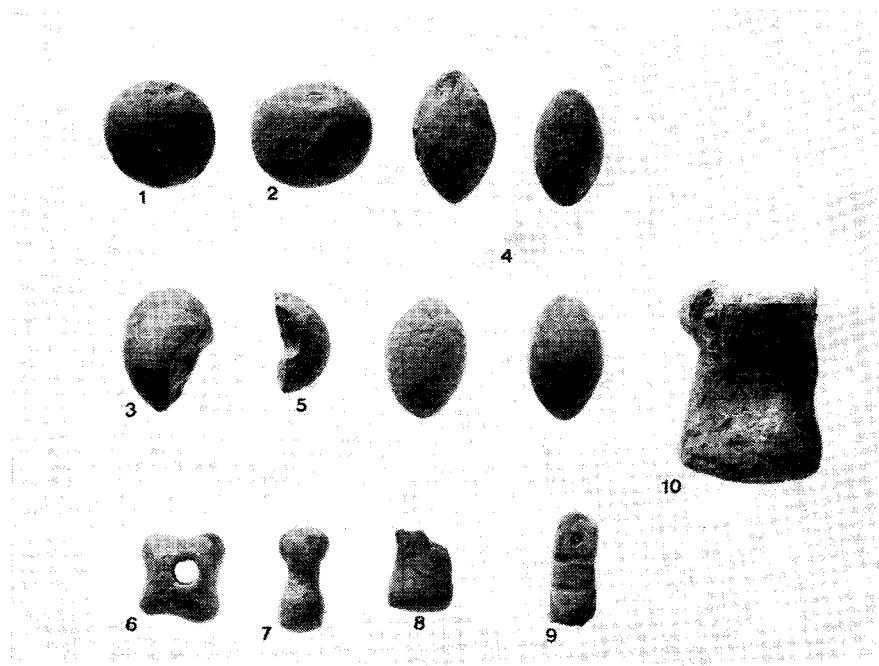

Πίν. 15. Μεσιανή Μαγούλα. Πλαγία ὄψις πελέκεων.

Πίν. 16. Μεσιανή Μαγούλα. Μαρμάρινα εἰδώλια — Διάφορα ἀντικείμενα.

208 Άλ. Χριστοπούλου : Συμβολή εἰς τὴν ἔρευναν τῆς Νεολιθικῆς Θεσσαλίας

Πίν. 17. Μεσιανή Μαγούλα. Πήλινα ἀντικείμενα.